

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA HISTORIE

P. Ignát Wurm. Vlastenec, kněz, politik

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vojtěch Pokorný

Vedoucí diplomové práce: Prof. PhDr. PaedDr. Pavel Marek, Ph.D.

OLOMOUC 2013

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval samostatně za použití uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne

Na tomto místě bych chtěl poděkovat Prof. PhDr. PaedDr. Pavlu Markovi, Ph.D. za příkladné vedení mé práce, spoustu cenných rad a připomínek. Také bych chtěl poděkovat Mgr. Josefu Urbanovi za ochotu a vstřícnost při zpřístupňování archiválií uložených v Historickém archivu Vlastivědného muzea v Olomouci.

Obsah

ÚVOD.....	5
1. P. IGNÁT WURM. VLASTENEC, KNĚZ, POLITIK.....	16
1. 1. Dětství a studium.....	18
1. 2. Ignát Wurm jako kaplan v Mutěnicích a Dědicích v letech 1850 – 1859.....	23
1.2.1. Wurm na sjezdech katolických jednot v Brně.....	24
1. 3. Wurmovo působení v Brně v letech 1859 – 1866.....	25
1. 3. 1. Duchovní správce ústavu pro zanedbanou mládež.....	26
1. 3. 2. Setkání Ignáta Wurma s Josipem Jurajem Strossmayerem.....	27
1. 3. 3. Začátek Wurmovy politické dráhy.....	29
1. 3. 4. Wurmova národně-osvětová činnost v letech 1859 - 1866.....	32
1. 4. Wurmovo působení v Olomouci v letech 1866 – 1911.....	37
1. 4. 1. Kapitulní vikář Ignát Wurm.....	38
1. 4. 2. Ignát Wurm a Josip Juraj Strossmayer.....	39
1. 4. 3. Poslanec Ignát Wurm.....	41
1. 4. 4. Vlastenecké muzeum v Olomouci.....	43
1. 4. 5. Ignát Wurm na sklonku svého života.....	49
2. VLASTENECKÉ POSTOJE IGNÁTA WURMA.....	52
ZÁVĚR.....	58
SUMMARY.....	61
LITERATURA A PRAMENY.....	62

Úvod

Ignát Wurm byl výraznou postavou moravského národního obrození. Zejména ve druhé polovině 19. století se významně podílel na církevní, politické a národně-osvětové činnosti. Je znám především jako vikář olomoucké kapituly, konsistoriální rada biskupa Josipa Juraje Strossmayera a přísedící Srěmsko-Bosenské konzistoře v Ďakově, zastával také místo poslance v moravském zemském sněmu a v říšské radě za přerovský volební okres. Dlouhá léta předsedal Vlasteneckému spolku muzejnímu v Olomouci, mimoto se stal čestným občanem mnoha měst, vesnic a čestným členem mnoha spolků. Ignát Wurm byl ve své době bezesporu osobností nejen regionálního významu, přesto je dnes vnímán převážně jako osobnost lokálního charakteru. Předkládaná práce by měla poukázat na to, že vliv Wurmovy osobnosti daleko přesahuje hranice Olomouce.

Tato práce se věnuje životu Ignáta Wurma s ohledem na jeho vlastenecké názory a postoje. Jelikož byl Ignát Wurm velmi aktivní v mnoha oborech, není záměrem práce podat souvislý výklad jeho života a díla, což rozsah práce v kontrastu s Wurmovou obsáhlou činností neumožňuje. Cílem je zpracovat Wurmův život v kontextu s jeho vlastenectvím, protože právě vlastenectví bylo pojícím prvkem veškerých Wurmových aktivit, ať už církevních, politických či národně-osvětových.

V současné době neexistuje souhrnná odborná studie o Wurmově životě či díle. Jedinou monografií zabývající se tímto tématem je kniha Milady Procházkové *P. Ignát Wurm ve svém životě*¹ z roku 1900. Její kniha nabízí pohled do Wurmova života

¹PROCHÁZKOVÁ, Milada: *P. Ignát Wurm ve svém životě*, Olomouc 1900.

a činnosti od jeho narození zhruba do konce 19. století.² M. Procházková se ve své práci zaměřuje zejména na Wurmovu vlasteneckou činnost, zpřístupňuje však také spoustu informací o jeho politické kariéře či aktivitách v katolické církvi. Tato práce mnohdy postrádá objektivní pohled na problematiku, a to především ze tří důvodů. Prvním je samotný fakt, že kniha byla vydána za Wurmova života u příležitosti jeho padesátiletého kněžského a sedmdesáti pětiletého životního jubilea. Druhým důvodem je pak skutečnost, že M. Procházková byla blízkou přítelkyní Ignáta Wurma. Třetím důvodem je vlastenecké přesvědčení autorky, na kterém je znatelný Wurmův vliv. Z těchto důvodů je v její práci mnoho faktů zkreslených.³ Navzdory tomu, že v publikaci M. Procházkové dochází k určitým posunům ve výkladu Wurmových zásluh, jedná se o poměrně kvalitní životopis obsahující mnohá fakta dohledatelná např. v pozůstalosti Ignáta Wurma či dobovém tisku.

Druhou a zároveň poslední publikací věnovanou výhradně Ignátu Wurmovi je kniha Richarda Fischera *Politické myšlenky vlasteneckého kněze*⁴ z roku 1913. R. Fischer ve své knize zpřístupňuje vybranou korespondenci, kterou mu zaslal Ignát Wurm. Tato korespondence obsahuje Wurmovy pohledy na národní dějiny, jeho vlastenecké názory a také komentáře k politické a církevní situaci v rozmezí let 1898-1908. Jelikož korespondence pochází převážně z konce Wurmova života, lze předpokládat, že obsahuje jeho již vyzrálé názory, které se od této doby již nijak výrazně nezměnily. R. Fisher ve své práci

²Konec publikace je poměrně nejasný, jelikož autorka plynule přechází z výkladu Wurmova života a díla k vlastním vlasteneckým názorům a postojům, proto práce postrádá jasnou časovou hranici.

³Autorka zejména přisuzuje Wurmovi téměř výhradní zásluhy na mnoha událostech, na kterých se sice podílel, ale v žádném případě nebyly pouze jeho iniciativou, jak je v této publikaci často prezentováno.

⁴FISCHER, Richard: *Politické myšlenky vlasteneckého kněze*, Olomouc 1913.

poskytuje ke korespondenci pouze minimální komentář,⁵ proto by bylo vhodné publikaci klasifikovat spíše jako tištěný pramen.

Další monografie věnující se Ignátu Wurmovi neexistuje, ale vzhledem k jeho širokému spektru působení je Wurmova osoba dohledatelná v literatuře věnující se národnímu obrození, muzejnictví, církevním dějinám a politice ve druhé polovině 19. století, či v monografiích věnujících se jeho spolupracovníkům.

Z literatury věnující se národnímu obrození na Moravě, v níž se vyskytuje také Ignát Wurm, lze jmenovat například práci Miloslava Hýska *Literární Morava v letech 1849-1885*.⁶ I když tato kniha není primárně zaměřená na národní obrození,⁷ autor mu věnuje značnou část publikace.⁸ M. Hýsek se v této práci mimo jiné věnuje kalendáři *Moravan*, kterému dělal Wurm několik let redaktora. Autor se zmiňuje také o Vlasteneckém spolku muzejním v Olomouci, ve kterém Wurm působil. M. Hýsek ve své publikaci, ne příliš kladně, hodnotí Ignáta Wurma, jeho názory a práci právě v kontextu s redigováním časopisu *Moravan* a Vlasteneckým spolkem muzejním v Olomouci. Z novějších prací věnovaných národnímu obrození na Moravě, ve kterých je postižitelná Wurmova osobnost, je práce Milana Řepy *Moravané nebo Češi? Vývoj českého národního obrození na Moravě v 19. století*.⁹ Ignát Wurm je zde zmíněn spíše okrajově, ale publikace poměrně detailně zpracovává náboženský ráz národního obrození na Moravě. M. Řepa se zde věnuje také syntéze

⁵V podstatě se omezuje na uvedení data a roku zaslání daného dopisu.

⁶HÝSEK, Miloslav: *Literární Morava v letech 1849-1885*, Praha 1911.

⁷Publikace se zabývá literárními dějinami Moravy.

⁸Výklad literárních dějin Moravy v období, které autor zpracovává je nutné vnímat v kontextu národního obrození.

⁹ŘEPA, Milan: *Moravané nebo Češi? Vývoj českého národního obrození na Moravě v 19. století*, Brno 2001.

vlastenectví a náboženství, která byla charakteristická pro moravský vlastenecký klérus, tedy i pro Ignáta Wurma.

Práce zabývající se muzejnictvím, ve kterých se vyskytuje Ignát Wurm, jsou věnovány především Vlasteneckému spolku muzejnímu v Olomouci a olomouckému muzeu. Za všechny jmenujme Miladu Pískovou a její studii *Vlastenecký spolek muzejní předchůdce VSMO*.¹⁰ M. Písková se v této studii věnuje zejména začátkům Muzejního spolku a později Vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci. Zabývá se zde také první organizací olomouckého muzea a přípravám jeho prvních výstav. Jelikož byl Ignát Wurm jedním ze zakládajících členů olomouckého muzejního spolku i muzea a byl součástí jeho začátků a prvních let jeho činnosti, zpracovává M. Procházková také jeho roli v rámci této organizace.

Paradoxně nejméně zmínek o Ignátu Wurmovi lze nalézt v literatuře věnující se církevním dějinám na Moravě ve druhé polovině 19. století. Za všechny jmenujme knihu Jana Graubnera *Kněžské osobnosti. Medailony kněží Arcidiecéze olomoucké ve 20. století*.¹¹ Jak již její název napovídá, publikace J. Graubnera si klade za cíl podat základní informace o významných kněžích olomoucké arcidiecéze formou medailonu. V publikaci má své místo také Ignát Wurm. Jsou zde uvedena jeho základní životopisná data, nejedná se tedy o rozsáhlou studii jeho osobnosti.

Jméno Ignáta Wurma je také uváděno ve všech základních pracích věnovaných cyrilometodějské tradici, například se jedná o publikaci Františka Cinka *Velehrad víry: duchovní dějiny*

¹⁰PÍSKOVÁ, Milada: *Vlastenecký spolek muzejní předchůdce VSMO*, Olomouc 1993.

¹¹GRAUBNER, Jan: *Kněžské osobnosti. Medailony kněží Arcidiecéze olomoucké ve 20. století*, Olomouc 2010.

Velehradu.¹² F. Cinek, kromě dějin Velehradu jako takového, zpracovává v této knize také duchovní význam Velehradu a dějiny velehradských poutí, kterých se Wurm aktivně účastnil.

Jelikož byl Ignát Wurm výrazným politikem, je jeho jméno poměrně časté v literatuře věnující se politice 19. století. Za všechny jmenujme souhrnnou práci kolektivu autorů *Bibliografický slovník poslanců moravského zemského sněmu v letech 1861-1918*,¹³ která se skládá z medailonů poslanců moravského zemského sněmu. Je zde přítomen také medailon věnovaný Ignátu Wurmovi, který shrnuje jeho základní životopisné údaje a poskytuje stručné informace o Wurmově politické činnosti. Dále je potřeba zmínit práci Jiřího Malíře *Od spolků k moderním politickým stranám: vývoj politických stran na Moravě v letech 1848-1914*.¹⁴ Jedná se o syntetickou práci věnující se vývoji moravských politických stran. Jelikož byl Ignát Wurm politicky aktivní od doby obnovení ústavnosti v habsburské monarchii a aktivně se podílel na formování moravské Národní strany, je v této publikaci zmíněn. Navíc publikace utváří ucelený pohled na činnost Národní strany, v níž Ignát Wurm působil. Z pohledu na Ignáta Wurma jako katolického kněze-poslance je potřeba také vnímat katolické frakce uvnitř Národní strany. Tématem politického katolicismu se detailně zabývá práce Pavla Marka *Český katolicismus 1890-1914. Kapitoly z dějin českého katolického tábora na přelomu 19. a 20. století*.¹⁵ I když se převážná část této publikace věnuje období po roce

¹²CINEK, František: *Velehrad víry: duchovní dějiny Velehradu*, Olomouc 1936.

¹³MALÍŘ, Jiří a kol.: *Biografický slovník poslanců moravského zemského sněmu v letech 1861 – 1918*, Brno 2012.

¹⁴MALÍŘ, Jiří: *Od spolků k moderním politickým stranám: vývoj politických stran na Moravě v letech 1848-1914*, Brno 1996.

¹⁵MAREK, Pavel: *Český katolicismus 1890-1914. Kapitoly z dějin českého katolického tábora na přelomu 19. a 20. století*, Olomouc 2003.

1890, tedy době, kdy Ignát Wurm již nebyl politicky aktivní, rozebírá P. Marek v úvodní části své práce formování katolických frakcí uvnitř Národní strany, ve kterých se pohyboval také Ignát Wurm.

Z literatury zabývající se spolupracovníky Ignáta Wurma by neměla být opomenuta práce Pavla Vychodila *František Sušil. Životopisný nástin*.¹⁶ V této publikaci je zprostředkován pohled na tzv. Sušilovu družinu, jejíž činnosti se Wurm účastnil. Navíc František Sušil velmi výrazně ovlivnil postoje a názory Ignáta Wurma, proto je potřeba reflektovat také tohoto vlastence.

Kromě výše zmíněných titulů přímo obsahujících Wurmovo jméno existuje spousta publikací, které jej nezmiňují, avšak věnují se problematice, která se bezprostředně týká Ignáta Wurma. Z těchto publikací uveďme například práci Miroslava Trapla *České národní obrození na Moravě v době předbřeznové a v revolučních letech 1848-1849*,¹⁷ ve které jsou, kromě kapitoly věnované Františku Sušilovi a jeho družině, velmi podrobně popsány události let 1848-1849, kterých se již Wurm aktivně účastnil a měly vliv na formování jeho postojů a názorů. Dále pak publikaci věnovanou Československé národopisné výstavě z roku 1885 *Mýtus českého národa aneb národopisná výstava československá 1885*¹⁸ od kolektivu autorů. Na pořádání této významné výstavy se Ignát Wurm aktivně podílel a připisoval ji velký význam.

V rámci pramenné základny vztahující se k tématu této bakalářské práce je nutné zmínit především pozůstalost Ignáta

¹⁶VYCHODIL, Pavel: *František Sušil. Životopisný nástin*, Brno 1898.

¹⁷TRAPL, Miroslav: *České národní obrození na Moravě v době předbřeznové a v revolučních letech 1848-1849*, Brno 1977.

¹⁸BROUČEK, Stanislav a kol: *Mýtus českého národa aneb Národopisná výstava československá 1885*, Praha 1996.

Wurma uloženou v Historickém archivu Vlastivědného muzea v Olomouci.¹⁹ Tu tvoří převážně Wurmova přijatá korespondence, ve které je možné podchytit komunikaci Wurmových přátel či spolupracovníků.²⁰ V pozůstalosti jsou dále uloženy některé Wurmovy osobní dokumenty a doklady,²¹ důležitou součástí pak tvoří Wurmovy rukopisy.²² Tato pozůstalost má význam zejména pro Wurmovu vlasteneckou činnost a jeho aktivitu v rámci Vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci.

Dalším zdrojem pramenů týkajících se Ignáta Wurma je rodinný archiv Wurmů, který je uložen v Moravském zemském archivu v Brně.²³ Zde je uložena další část Wurmových osobních dokladů,²⁴ některé jeho tištěné práce²⁵ a koncepty projevů,²⁶ stejně tak zde lze nalézt některé novinové články věnované Ignátu Wurmovi.²⁷

Pro Wurmovo působení jako vikáře olomoucké kapituly je důležitá jeho osobní složka vikáře uložená v Zemském archivu v Opavě – pobočka Olomouc.²⁸ Složka obsahuje dokumenty z let 1866-1911, pokrývá tedy celé období působení Ignáta Wurma jako vikáře olomoucké kapitoly. Ve Wurmově osobní složce se nachází jeho komunikace s olomouckou kapitolou, zejména se

¹⁹Historický archiv Vlasteneckého Muzea v Olomouci, fond Ignát Wurm, kart. 1-4, př. č. 2/99.

²⁰Např.: Lucie Bakešová, Karla Buřková, Jan, Milada a Vlasta Havelkovy, Matěj Procházka, František Snopek, Jan Vychodil a mnoho dalších.

²¹Např.: výpis z vysvědčení, legitimace poslance říšské rady, ustanovení do funkcí, účty atp.

²²Jedná se zejména o koncepty článků, projevů a dopisů, převážně s vlasteneckou tematikou.

²³Moravský zemský archiv v Brně, fond G 71 RA Wurmů, kart. 61, inv. č. 2088-2105.

²⁴Např.: křestní list, vysvědčení, jmenovací dekrety atp.

²⁵Např.: WURM, Ignát: *Josipu Juraji Strossmayerovi "Věčná paměť"*, nedatováno.

²⁶Např.: jeho projev na sjezdu katolických jednot v Brně z roku 1852.

²⁷Např.: Moravský zemský archiv v Brně, fond G 71 RA Wurmů, kart. 61, inv. č. 2102, *Poslední z družiny Sušilovy*, Moravan 1913, s. 78.

²⁸Zemský archiv v Opavě – pobočka Olomouc, fond Metropolitní kapitula Olomouc 1131 – 1950, Díl II., sv. 1 (Knihy, spisy 1263 – 1950), inv. č. 5974, sign. 42/69.

jedná o žádosti, proces volby a jmenování do funkcí.²⁹

V Zemském archivu v Opavě – pobočka Olomouc se také nachází pozůstalosti některých spolupracovníků a přátel Ignáta Wurma, ve kterých je uložena jeho korespondence. Patří k nim pozůstalosti Jana Vychodila,³⁰ Josefa Vykydala,³¹ Františka Snopka³² a Karla Dostála-Lutinova.³³ Jedná se o korespondenci, ve které je možno sledovat Wurmovy názory a postoje k národním dějinám, vlastenectví, ale také současné politické situaci či organizační záležitosti kolem oslav jeho narozenin, cyrilometodějských oslav roku 1885 apod. V Zemském archivu v Opavě – pobočka Olomouc jsou také uloženy v pozůstalostech Stanislava Batůška³⁴ a Bohumila Zlámala³⁵ koncepty prací věnujících se Ignátu Wurmovi. V pozůstalosti Stanislava Batůška se jedná o koncept krátkého článku věnovaného Ignátu Wurmovi, v pozůstalosti Bohumila Zlámala jde pak o nedokončený strojpis s poznámkami. Oba dva texty vycházejí převážně z publikace Milady Procházkové *P. Ignát Wurm ve svém životě*.

V Zemském archivu v Opavě v pozůstalosti Vincence Praska³⁶ se nachází fragmenty Wurmovy korespondence. Jedná

²⁹Např.: je zde možno sledovat proces zvolení Ignáta Wurma jako vikáře olomoucké kapitoly z r. 1866.

³⁰Zemský archiv v Opavě – pobočka Olomouc, fond Jan Vychodil 1864-1920, kart. 4, inv. č. 436, Wurmova korespondence z let 1886-1908.

³¹Zemský archiv v Opavě – pobočka Olomouc, fond Josef Vykydal 1865-1892, inv. č. 23, Wurmova korespondence z let 1882-1884, b.d.

³²Zemský archiv v Opavě – pobočka Olomouc, fond František Snopek 1863-1921, kart. 3, inv. č. 491, Wurmova korespondence z let 1881-1902.

³³Zemský archiv v Opavě – pobočka Olomouc, fond Dostál - Lutinov Karel 1882-1923 (1974), kart. 26, inv. č. 1386, Wurmova korespondence z let 1900-1904.

³⁴Zemský archiv v Opavě – pobočka Olomouc, fond Stanislav Batůšek (1889) 1971-1996 (1998), kart. 11, inv. č. 289, *Cyrilometodějský horlíteľ P. Ignát Wurm*, 1985.

³⁵Zemský archiv v Opavě – pobočka Olomouc, fond Bohumil Zlámál 1919-1984, kart. 64, inv. č. 1005, nedokončený strojpis, koncepty.

³⁶Zemský archiv v Opavě, fond Vincenc Prasek (1784) 1856 – 1912 (1949), kart. 6, inv. č. 586, Wurmova korespondence z let 1883, 1898.

se však pouze o dvě jednotliviny bez většího významu.

Ve Státním okresním archivu Olomouc jsou uloženy zápisy z šetření magistrátu města na základě policejních udání na Ignáta Wurma z let 1868³⁷ a 1871.³⁸ Tyto archiválie mají pro Wurmův život spíše ilustrační charakter, jelikož se jedná o krátké epizody jeho života bez dlouhodobých následků. Vypovídají však o radikální povaze Wurmova vlastenectví.

Protože byl Ignát Wurm aktivním politikem a organizátorem mnoha vlasteneckých či náboženských akcí, je jeho jméno velmi dobře dohledatelné v dobovém tisku. Jeho osobu lze nalézt především v souvislosti s volbami do moravského zemského sněmu a říšské rady,³⁹ s jeho politickou aktivitou,⁴⁰ dále jej lze v tisku nalézt v kontextu s organizací především cyrilometodějských oslav v roce 1863,⁴¹ s jeho účastí na sjezdech katolických jednot v Brně⁴² či jeho činností v rámci Vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci.⁴³ Ignát Wurm byl jako známá osobnost v tisku vnímán také při jeho významných životních jubileích.⁴⁴ Rovněž po jeho úmrtí se objevovala řada článků, která se zabývala jeho osobou.⁴⁵

Neméně důležitým pramenem vypovídajícím o osobě Ignáta

³⁷Státní okresní archiv Olomouc, fond Archiv města Olomouce – Prezidiální spisy 1829-1920, kart. 5, inv. č. 61, 1868.

³⁸Státní okresní archiv Olomouc, fond Archiv města Olomouce – Prezidiální spisy 1829-1920, kart. 6, inv. č. 80, 1871.

³⁹Např.: *Doplňovací volby obecní*, Národní listy, roč. 1, 1861, č. 84, 26. 3., s. 1.

⁴⁰Např.: *Ze sněmu moravského*, Národní listy, roč. neuveden, 1874, č. 12, 13.1., s.2.

⁴¹Např.: *Moravská orlice*, roč. 1, č. 95/1863 – 106/1863.

⁴²Např.: *Druhý sjezd katolických jednot v Brně.*, Blahověst, roč. 6, 1852, č. 38-39, s. 459.

⁴³Např.: *Denní zprávy.*, Našinec, roč. 17., 1885, č. 65, 4. 6., s. 3.

⁴⁴Např.: HEJRE, Jan: *Ctihodný kmet. Ignátu Wurmovi k dovršené osmdesátce*, Národní listy, roč. 45, 1905, č. 189, 12. 7., s. 1.

⁴⁵Např.: je Ignátu Wurmovi věnované celé číslo Časopisu vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci, roč. 28, 1911, č. 112.

Wurma jsou jím psané články a texty vyšlé tiskem. Jedná se především o jeho proslov při oslavách narozenin Josipa Juraje Strossmayera,⁴⁶ ve kterém Ignát Wurm nejen prezentuje své vlastenecké názory, ale věnuje se zde také svému vztahu k Strossmayerovi či Františku Sušilovi. Dále pak můžeme jmenovat například články publikované v časopise *Nový život*, které zprostředkovávají především Wurmovy vzpomínky na Františka Sušila,⁴⁷ na organizaci poutě Slovanů do Říma v roce 1881,⁴⁸ či jeho nábožensko-vlastenecké postoje.⁴⁹

Z časových důvodů nebylo možné zabývat se hlouběji veškerými rukopisy uloženými ve Wurmově pozůstalosti ve Vlastivědném muzeu v Olomouci a stejně tak stále chybí detailní zpracování zde uložené obsáhlé korespondence. Nebylo také možné vyhledat veškeré pozůstalosti spolupracovníků Ignáta Wurma, které by bezesporu přinesly nové informace o Wurmově činnosti.

Tato bakalářská práce je rozčleněná do dvou kapitol, které mají poskytnout čtenáři pohled nejen na život Ignáta Wurma, nýbrž také na jeho názory a postoje. První se zabývá životem Ignáta Wurma s nutnými náhledy do jeho církevních, politických a vlasteneckých aktivit. Kapitola se skládá z vybraných, chronologicky uspořádaných událostí, které byly pro život a formování osobnosti Ignáta Wurma podstatné. Druhá kapitola pak poskytuje krátký exkurz do Wurmových nábožensko-vlasteneckých postojů a rozebírá především jeho svérázný pohled na dějiny. Zatímco první kapitola se tedy věnuje důležitým momentům Wurmova života, druhá podává alespoň

⁴⁶WURM, Ignát: *Josipu Juraji Strossmayerovi "Věčná paměť"*, nedatováno.

⁴⁷WURM, Ignát: *Za Sušilem*, *Nový život*, roč. 9, 1904, č. 6, s. 175-178.

⁴⁸WURM, Ignát: *Cyrillo-Methodějské vzpomínky*, *Nový život*, roč. 9, 1904, č. 10, s. 296-298.

⁴⁹WURM, Ignát: *Idea cyrilomethodějská*, *Nový život*, roč. 10, 1904, č. 7, s. 237.

základní představu o jeho nábožensko-vlasteneckých postojích a názorech, které jsou pro jeho osobu charakteristické.

1. P. Ignát Wurm. Vlastenec, kněz, politik.

V dlouhém 19. století probíhala řada převratných procesů, které přímo ovlivňovaly formování naší současné společnosti. Jedním z těchto významných dějů bylo také obrození národů. Probíhalo specificky v každém ze „starých“ i „nových“ národů a také se s ním setkáváme s určitými odlišnostmi v Čechách, na Moravě a ve Slezsku.⁵⁰

Tón národního obrození na Moravě určovalo mnoho faktorů, z nichž bych rád vyjmenoval alespoň některé.

Prvním z nich je absence jednotného bodu, kde by se kumulovala vlastenecká inteligence, jak tomu bylo například v Praze. Na Moravě se utvořila dvě centra – Olomouc a Brno.⁵¹ Tato nejednotnost spolu s odcizením těchto měst českým obyvatelům, kterým se jevila příliš německá, mohla také za to, že ani jedna z těchto moravských metropolí nebyla vnímána jako symbol Moravy.⁵² Mnohem bližší byl moravským vlastencům například Velehrad.

Důležitým faktorem národního obrození na Moravě bylo také balancování mezi národním cítěním českým a moravským. Všeobecně můžeme říci, že na samém počátku převládalo moravské národní přesvědčení, které se zejména v průběhu druhé poloviny 19. století transformovalo přes slovanské až k českému. Důležitým činitelem, který stál za přerodem z moravského k českému národnímu vědomí na Moravě, byl

⁵⁰Všeobecně k národním hnutím např.: HROCH, Miroslav: *V národním zájmu: požadavky a cíle evropských národních hnutí devatenáctého století ve srovnávací perspektivě*, Praha 1999.;

HOBSBAWM, Eric J.: *Národy a nacionalismus od roku 1780: program, mýtus, realita*, Brno 2000.

⁵¹HÝSEK, Miloslav: *Literární Morava*, s. 6.

⁵²ŘEPA, Milan: *Moravané nebo Češi?*, s. 81.

především český jazyk.⁵³

Avšak nejvýznamnějším faktorem tvořícím charakter národního obrození na Moravě byli jeho nejvýraznější šířitelé - nižší klérus. Ten se soustředil zejména kolem vlasteneckého kněze Františka Sušila a tvořil takzvanou Sušilovu družinu či školu.⁵⁴ Jednalo se převážně o jeho žáky z Brněnského bohosloveckého semináře. Jan Evagelista Bílý, Beneš Metod Kulda, Tomáš Jaroslav Zrzavý a mnoho dalších kleriků šířilo vlastenectví v duchu Sušilových názorů a postojů,⁵⁵ charakterizovaných Sušilovým heslem „*Dvě krásy spanilých duše mé ovládnulo stánek,/ Zemský jedna, druhá s výšiny posla nebes,/ Církev a vlast' – ty v mojich sestersky milují se nádrech,/ Každá půl, každá má moje srdce celé.*“⁵⁶ Tito kněží šířili specifické vlastenecké a náboženské myšlenky. Jednalo se o syntézu křesťanství a vlastenectví, založeném na prolínání se těchto dvou hodnot znázorňovaných pomocí jejich společných symbolů. Zdrojem těchto symbolů se stala Velká Morava, a to zejména za dob vlády Svatopluka.⁵⁷

Nejvýznamnějším symbolem spojujícím právě tyto dva zdánlivě neslučitelné prvky - křesťanství a vlastenectví - se stali svatí Cyril a Metoděj. Tito světci nebyli vybráni náhodně. Disponovali totiž ideálními vlastnostmi pro výše zmíněnou syntézu křesťanství a vlastenectví. Z křesťanského hlediska se jednalo o svatořečené věrozvěsty šířící víru v Boha. Z vlasteneckého pohledu to byli Slované, což vyhovovalo velkému

⁵³Podrobněji např.: ŘEPA, M.: *Moravané nebo Češi?*; MALÍŘ, Jiří – VLČEK, Radomír ed.: *Morava a české národní vědomí od středověku po dnešek*, Brno 2001.

⁵⁴Podrobněji k činnosti Sušilovy družiny např.: VYCHODIL, Pavel: *František Sušil*.

⁵⁵ŘEPA, M.: *Moravané nebo Češi?*, s. 65.

⁵⁶WURM, I.: *Josipu Juraji Strossmayerovi*, s. 6.

⁵⁷ŘEPA, M.: *Moravané nebo Češi?*,s. 82.

množství tehdejších vlastenců. Tmelícím prvkem pak bylo šíření víry ve slovanském jazyce. Svatí Cyril s Metodějem se stali nejen symbolem moravského vlastenectví šířeného klérem, nýbrž se z těchto dvou světců utvořila jakási protiváha k patronu Čechů, svatému Václavu. „*V Praze zahájili volební činnost ve jménu sv. Václava. Co vadí, abychom rozvinuli agitaci jménem svatého Cyrila a Methoda?*“⁵⁸

Sloučení víry a vlastenectví bylo tedy jedním z hlavních prvků určujících charakter moravského vlastenectví. Způsob, jakým byla odůvodňována jejich vzájemná sounáležitost a neodlučnost, byl neustále zdokonalován a propracováván vlasteneckým klérem nejen ze Sušilovy družiny. Obhajoba nábožensko-vlastenecké syntézy byla samozřejmě daleko hlubší, než jen její pouhé znázornění pomocí svatého Cyrila a Metoděje. Jednalo se o velmi propracovanou teorii, které se budeme věnovat později.

Výrazným knězem ze Sušilovy družiny, působícím převážně ve druhé polovině 19. století, byl Ignát Wurm. Tento horlivý vlastenec přijal za své Sušilovy myšlenky, které dále zdokonaloval a rozvíjel. Téměř celým životem jej provázelo slovanské národní vědomí a láska k svatému Cyrilu a Metoději. Své názory a myšlenky však neuplatňoval jen pomocí pastorační či kulturně-osvětové činnosti, nýbrž je hájil a prosazoval i jako poslanec na říšské radě či moravském zemském sněmu.

1. 1. Dětství a studium

Ignát Wurm se narodil 12. července 1825 v Kloboucích u

⁵⁸Zemský archiv Opava – pobočka Olomouc, fond Vychodil Jan 1864-1920, kart. 4, inv. č. 436, dopis Ignáta Wurma Janu Vychodilovi, nedatováno.

Brna. Jeho otcem byl švec Anton Wurm, matka se jmenovala Katharina, rodným příjmením Červená.⁵⁹ Měl také staršího bratra Josefa, narozeného 5. září 1817.⁶⁰

Dětství prožil Wurm nejspíše klidné a šťastné. Rodiče mu poskytli dostatečné materiální zázemí, stejně jako na svou dobu liberální výchovu.⁶¹ Již v mládí se však začal projevovat Wurmův celoživotní nepřítel - chatrné zdraví. Právě kvůli němu musel být ještě v předškolním věku převezen do Kroměříže ke svému strýci.⁶²

V Kroměříži absolvoval školu hlavní a poté zde studoval dva roky na piaristickém gymnáziu. Studium na této škole ovšem z neznámých důvodů přerušil a pokračoval v Brně, kde dokončil dva zbývající ročníky.⁶³

V období gymnazijních studií můžeme již pozorovat první vlastenecké vlivy pronikající k mladému Wurmovi. Především se na jeho raném vlasteneckém cítění podepsal hrabě Bedřich Silva-Tarouca, člen takzvané Sušilovy družiny, který působil v letech 1844-1846 v Kloboucích u Brna jako kaplan. Hrabě Silva-Tarouca byl v tomto období již velmi ovlivněn Františkem Sušilem a udržoval s ním přátelské styky.⁶⁴

A právě s tímto vlasteneckým knězem se Wurm seznámil, když trávil prázdniny v Kloboucích u Brna před svým nástupem

⁵⁹<http://actapublica.eu/matriky/brno/prohlizec/2746/?strana=38> (citováno ke dni 24.2.2013)

⁶⁰<http://actapublica.eu/matriky/brno/prohlizec/2745/?strana=55> (citováno ke dni 24.2.2013)

⁶¹PROCHÁZKOVÁ, M.: *P. Ignát Wurm*, s. 9.

⁶²Tamtéž, s. 10.

⁶³Tamtéž, s. 10.

⁶⁴HALOUZKA, Jan: *Kněz mecenáš Bedřich hrabě de Sylva – Tarouca, nesídelní infulovaný kanovník staroslavné královské kapituly vyšehradské, knížecí arcib. konsistoře olomúcké rada, člen bývalého stavovského sněmu moravského, člen dědictví sv. - Janského v Praze, zakladatel dědictví sv. Cyrilla a Methoděje, člen ředitelstva ochrany pro mládež mravně zanedbanou v Brně, člen archivu moravského a musea království českého a mnohých vědeckých i dobročinných jednot a spolků*, Rešov na Moravě 1896, s. 14.

na gymnázium v Brně. Hrabě, jenž díky svým majetkům vlastnil rozsáhlou knihovnu, poučoval Wurma o literatuře, umění, národnostní problematice, vlastenectví, významu Slovanů v dějinách. Nejednalo se ale o pouhé diskuze nad daným tématem. Hrabě vždy hovořil o aktuálním dění (nalezení popelnicových polí, bronzových předmětů, mincí apod.) a vysvětloval Wurmovi výše zmíněná témata pomocí těchto „praktických“ příkladů,⁶⁵ což na něj mělo obrovský vliv.⁶⁶

Po dokončení gymnázia mu byla údajně poskytnuta volná ruka při volbě svého budoucího povolání. Wurm se rozhodl pro kněžskou dráhu, patrně ovlivněn svým profesorem náboženství, Guntířem Kalivodou.⁶⁷ Wurmův otec měl konexe ve Vídni u vysokého úředníka jménem Noe z Nordbergů, který slíbil pomoc při výběru školy pro jeho syna. Mladý Wurm jej tedy navštívil⁶⁸ a po delší debatě se rozhodl pro studium teologie ve Vídni, kde mohl otcův přítel uplatnit svůj vliv.⁶⁹

Na studia do Vídně však nikdy nenastoupil, což se ukázalo jako zásadní rozhodnutí ve Wurmově životě. Pravděpodobně vlivem hraběte Bedřicha Silva-Taroucy začal Wurm studovat teologii v Brně.⁷⁰ Zde Wurm studoval v letech 1847-1850. Byl svědomitým a nadaným žákem s velmi dobrými studijními výsledky.⁷¹ Dokonce mu bylo poskytnuto stipendium a měl možnost, jako lepší student, pobývat mimo seminář.⁷²

⁶⁵Používání praktických ukázek, na kterých vysvětloval význam Slovanů, si v pozdější době oblíbil i sám Wurm, viz.: DOKOUPIL, Antonín: *P. Wurm a bohoslovci olomoučtí*, ČVSMO, roč. 28, 1911, č. 112, s. 221-235.

⁶⁶PROCHÁZKOVÁ, M.: *P. Ignát Wurm*, s. 13.

⁶⁷Tamtéž, s. 14, 30, 31.

⁶⁸Tamtéž, s. 14.

⁶⁹Tamtéž, s. 15.

⁷⁰Tamtéž, s. 16.

⁷¹Historický archiv VMO, fond Ignát Wurm, kart. 1, př. č. 2/99, výpis z Wurmova vysvědčení, 11. 1. 1881.

⁷²PROCHÁZKOVÁ, M.: *P. Ignát Wurm*, s. 16.

Během teologických studií se nejmórazněji formovalo Wurmovo vlastenectví. V Brně se ocitl v silně vlasteneckém prostředí, kde od roku 1837 působil František Sušil jako vyučující Nového Zákona.⁷³ Hrabě Silva-Tarouca ve Wurmovi zažehl jiskru vlastenectví, ale pravým strůjcem jeho budoucích postojů a názorů byl František Sušil. Wurm Sušila obdivoval a ctil po celý zbytek svého života jako věrného vlastence, pilného kněze, jako svého učitele a především přítele.⁷⁴ Byl to právě Sušil, kdo vzbudil ve Wurmovi slovanské národní cítění, spojené s uctíváním svatého Cyrila a Metoděje, kdo jej vedl k obdivování lidové kultury a dal mu také podnět k tomu, aby se začal učit české řeči, kterou Wurm do svého setkání se Sušilem neovládal.⁷⁵

Rovněž události roku 1848⁷⁶ byly výrazným činitelem, který přispěl k utváření Wurmových vlasteneckých postojů. Wurm byl díky svému bratru Josefu Wurmovi, který byl daného roku zvolen poslancem Moravského zemského sněmu,⁷⁷ nepřímó vtažen do politického dění. Wurmův bratr se v Ignátově bytě scházel s některými poslanci k debatám. Wurm se tehdy setkal s jiným vlasteneckým prostředím, než s kněžským. Také zde poprvé nahlédl do politické činnosti.⁷⁸

V roce 1848 se již projevil Sušilův vliv na Wurmovy postoje. Wurm byl zván k politicko-národním debatám Františka Sušila, hraběte Bedřicha Silva-Taroucy, Františka Matouše Klácela, Aloise Pražáka, Matěje Procházky, Jana Ohéřala.⁷⁹ V

⁷³WURM, I.: *Josipu Juraji Strossmayerovi*, s. 6.

⁷⁴Tamtěž, s. 6-10.

⁷⁵WURM, Ignát: *Několik vzpomínek. Za Sušilem*, Nový život, roč. 9, 1904, č. 6, s. 176.

⁷⁶Více o dění v roce 1848 např. viz.: TRAPL, M.: *České národní obrození*.

⁷⁷MALÍŘ, Jiří a kol.: *Biografický slovník poslanců*, s. 805.

⁷⁸PROCHÁZKOVÁ, M.: *P. Ignát Wurm*, s. 27.

⁷⁹Tamtěž, s. 26.

tomto rušném roce se také seznámil s dalšími významnými vlastenci: Janem Evangelistou Bílým, Janem Fáborským, Jiřím Slotou. Spolu s nimi byl zván na vlastenecké debaty do Ždánic.⁸⁰ Zde pochytil střízlivý a zdrženlivý postoj těchto vlastenců k událostem roku 1848, který pak šířil dále, například mezi své spolužáky.⁸¹

Můžeme tedy říci, že rok 1848 byl pro Ignáta Wurma stěžejní nejen kvůli událostem, které probíhaly, nýbrž a především proto, že se seznámil s důležitými vlastenci, kteří se později stali jeho přáteli a spolupracovníky na poli národního obrození, probíhajícího na Moravě v druhé polovině 19. století.

Wurmovo studium v Brně bylo tedy rozhodujícím okamžikem určujícím další směřování jeho života. Do Brna přišel s určitým vlasteneckým cítěním, ovšem k usměrnění a plnému rozvinutí jeho vlasteneckého postoje došlo až na bohosloveckém semináři. Nabylo zde pod vlivem předních katolických vlastenců nábožensko-národní podoby.

Wurm se zde seznámil s ideou svatého Cyrila a Metoděje.⁸² které pak byl oddán po celý zbytek života. Objasnění událostí, které proběhly na Velké Moravě pod taktovkou těchto věrozvěstů, se stává Wurmovým celoživotním zájmem a věnuje jim velkou část svých úvah.⁸³

Z Brna Wurm odešel jako naprosto přesvědčený vlastenec, rozhodnutý udělat pokud možno co nejvíce pro svůj národ. Teologická studia ukončil a na kněze byl Ignát Wurm vysvěcen

⁸⁰Tamtéž, s. 32.

⁸¹Tamtéž, s. 16.

⁸²Tamtéž, s. 32.

⁸³Valná většina dochovaných dopisů psaných Wurmem se týká právě Velké Moravy a zejména Cyrila a Metoděje.

25. července 1850.⁸⁴

1. 2. Ignát Wurm jako kaplan v Mutěnicích a Dědicích v letech 1850 – 1859

Prvním působištěm mladého kněze byly v letech 1850 – 1851 Mutěnice - malá vska na jižní Moravě, která byla jako většina jí podobných naprosto zanedbaná.⁸⁵ Kněží zde byli posíláni za trest. Wurm byl údajně poslán do Mutěnic za to, že se účastnil vlasteneckých porad v roce 1848.⁸⁶ Lidé zde byli nedotčeni vlastenectvím či duchovním životem, což se Wurm pokoušel změnit, a to především řadou svých kázání, ve kterých kloubil dohromady víru s vlastenectvím podle Sušilova vzoru. Při aktuálních svátcích, např. svatě Ludmily, pojednal nejen o duchovním poslání, ale také o jejím dějinném významu.⁸⁷ Wurm si v Mutěnicích získal svým lidským přístupem přízeň nejen starších generací, ale i mládeže a stal se zde všeobecně oblíbeným. Avšak již po roce se staly jeho dalším působištěm Dědice.⁸⁸

Povinnosti dědického kaplana byly obsáhlejší než v Mutěnicích. K dědické farnosti byl totiž přifařen ještě Rychtářov a také správa Pořezovic a Lhoty. Navíc své působiště rozšířil až do Vyškova. Wurm v Mutěnicích výrazně působil ve školství a výchově mládeže, snažil se zde také o národní obrodu. Snažil se získat členy pro Dědictví sv. Jana v Praze, sv. Cyrilla a Methoděje v Brně a pro Dědictví Maličkových v Hradci Králové.

⁸⁴PROCHÁZKOVÁ, M.: *P. Ignát Wurm*, s. 36.

⁸⁵Tamtéž, s. 36.

⁸⁶*Ignát Wurm*, Národní listy, roč. 51, 1911, č. 275, 5. 10., s.2.

⁸⁷PROCHÁZKOVÁ, M.: *P. Ignát Wurm*, s. 37.

⁸⁸Tamtéž, s. 41.

Právě zde začíná jeho série zakládání knihoven na venkově.⁸⁹

Pro Wurma to byly velmi náročné časy díky jeho špatnému zdraví. Kvůli nemocem nepobýval na své faře v Dědicích, nýbrž byl posílán na ozdravné pobyty nejdříve do Hošťálkova⁹⁰ a poté do Valašských Klobouk,⁹¹ kde bydlel dva roky, a nakonec do Vyškova, kde zůstal až do roku 1859.⁹²

1.2.1. Wurm na sjezdech katolických jednot v Brně

Během svého působení v Dědicích se Ignát Wurm začal zapojovat do vlastenecké činnosti. Významnou událostí této doby byla pro něj jeho aktivní účast na druhém sjezdu katolických jednot⁹³ v Brně.

Na sjezdu vystoupil poprvé 20. října 1852 s proslovem zabývajícím se vlasteneckou výchovou mladých kněží. Dle Wurma bylo velmi důležité zapustit národní kořeny do mladých bohoslovců, aby byli co nejlépe poplatní církvi, vědě a národu.⁹⁴ Příkladem, proč je to tak důležité, uvedl svatého Cyrila a Metoděje, u kterých vyzvedl jejich snahu pochopit kulturu, ve které se pohybovali, čímž si získali důvěru obyvatel a díky tomu byli velmi úspěšní při šíření víry.⁹⁵

Sjezd katolických jednot v Brně roku 1852 byl pro Wurma významným. Nejen proto, že poprvé veřejně vystoupil po boku vlasteneckých kapacit, jakými byli František Sušil, hrabě Bedřich Silva-Tarouca, Beneš Metod Kulda, Jan Evangelista Bílý a další,

⁸⁹Tamtéž, s. 42-43.

⁹⁰Tamtéž, s. 45.

⁹¹Tamtéž, s. 46.

⁹²Tamtéž, s. 47.

⁹³Více ke katolickým jednotám např.: JANČÍK, Josef: *Katolické jednoty na Moravě*, Brno 1932.

⁹⁴*Druhý sjezd katolických jednot v Brně*, Blahověst, roč. 6, 1852, č. 38-39, s. 459.

⁹⁵PROCHÁZKOVÁ, M.: *P. Ignát Wurm*, s. 47.

ale svým zajímavým proslovem a skvělým přednesem na sebe upozornil.⁹⁶ Wurm se díky tomu již pravidelně účastnil dalších sjezdů katolických jednot v letech 1853 a 1854.⁹⁷

V této době byl Wurm rovněž zvolen do výboru sv. Cyrila a Metoděje a řadí se tak definitivně mezi nejdůležitější postavy Sušilovy družiny.⁹⁸

1. 3. Wurmovo působení v Brně v letech 1859 – 1866

Působení Ignáta Wurma v Brně v letech 1859 – 1866 bylo dobou, kdy se plně zapojil do veřejného života. Důvodem jeho přesídlení do moravské metropole byl brněnský ústav pro zanedbanou mládež, jehož se stal duchovním správcem. V této době začal být také politicky aktivní. V roce 1860 se setkal díky Františku Sušilovi s ěakovským biskupem Josipem Jurajem Strossmayerem,⁹⁹ se kterým později spolupracoval na odstranění církevního rozkolu západní a východní církve. O rok později byl zvolen do moravského zemského sněmu a také do říšské rady jako poslanec za přerovský volební okres. Wurm se v Brně zapojil do organizování veřejného vlasteneckého života. Dělal redaktora kalendáři Moravan, od roku 1861 pořádal poutě k hrobu svatého Metoděje a oslavy výročí misijní cesty soluňských bratří na Velkou Moravu v roce 1863.¹⁰⁰ Jeho působení v Brně skončilo rokem 1866, kdy se přesunul do Olomouce.¹⁰¹

⁹⁶*Druhý sjezd katolických jednot v Brně.*, Blahověst, roč. 6, 1852, č. 38-39, s. 459.

⁹⁷HALOUZKA, J.: *Kněz mecenáš*, s. 25.

⁹⁸PROCHÁZKOVÁ, M.: *P. Ignát Wurm*, s. 47.

⁹⁹WURM, I.: *Josipu Juraji Strossmayerovi*, s.10.

¹⁰⁰*Ignát Wurm*, Národní listy, roč. 51, 1911, č. 275, 5. 10., s. 2.

¹⁰¹Tamtéž, s. 2.

1. 3. 1. Duchovní správce ústavu pro zanedbanou mládež

Roku 1859 se Ignát Wurm stal duchovním správcem ústavu pro zanedbanou mládež v Brně, který byl založen hrabětem Silva-Taroucou.¹⁰² Zastoupil zde na přání Sušila a hraběte Silva-Tarouci současného duchovního správce Beneše Metoda Kuldu.¹⁰³

Místo mu bylo nabídnuto nejspíše pro dobrý vztah k mládeži, který se projevil během jeho pastorační činnosti, a pro důraz, který kladl na náboženskou a vlasteneckou výchovu. Velký význam, jenž přikládal výchově a vzdělání, se ostatně projevil již při jeho prvním proslovu na sjezdu katolických jednot v Brně roku 1852, který věnoval právě potřebě vést budoucí kněžstvo k národnímu citění a zároveň mu poskytnout kvalitní vzdělání. Wurm byl zastáncem konfesijních škol, které považoval za základ národního kulturního života. Později vyslovil myšlenku „Samorostlé kultury národní“¹⁰⁴, kterou považoval za nejvyšší kulturu vycházející z vlasteneckého citění národa a právě tato „Samorostlá kultura národní“ dle něj rozšiřuje řady vlastenců a nese dále myšlenku sounáležitosti a důležitosti národa. Zda je „Samorostlá kultura národní“ dobrá a slouží svému účelu, pak posuzuje jedině Bůh. Tato „Samorostlá kultura národní“ totiž existovala například již v antickém světě, ale byla založena na pohanských základech a proto nepřetrvala ve své původní podobě a nebyla poplatná svému národu, kdežto Wurmova současná „Samorostlá kultura národní“ je postavena na základě víry v Boha, a proto je pro národ „*postavena na základ víry*

¹⁰²Tamtéž, s. 2.

¹⁰³PROCHÁZKOVÁ, M.: *P. Ignát Wurm*, s. 49.

¹⁰⁴Historický archiv VMO, fond Ignát Wurm, kart. 4, př. č. 2/99, *Poslanec P. Wurm o škole konfesijní*., nedatováno.

*křesťanské a tím stala se teprv plodnou a spásonosnou“.*¹⁰⁵

Národní kultura je tedy úzce spjata s vírou v Boha a konfesijní školy jsou tudíž podle Wurma nezbytné k tomu, aby se šířilo národní povědomí.¹⁰⁶

Během svého působení v ústavu pro zanedbanou mládež v Brně byl Wurm téměř neustále v osobním kontaktu s Františkem Sušilem, který jej v této době ovlivnil snad daleko více než v době studií. Sušil se svým přítelem Matějem Procházkou chodíval na dlouhé vycházky, během kterých vedli debaty zejména o tvoření nových „*vědeckých názvů pro české bohosloví*“.¹⁰⁷ Wurm se k nim cestou přidával a spíše je při jejich debatách pozoroval a obdivoval vědomosti, kterými disponovali. Během těchto diskuzí byl také svědkem Sušilovy hluboké víry a vlasteneckého citění, například když vzdával pravidelnou poklonu směrem k „*Matce Boží Hostýnské*“.¹⁰⁸ V textu psaném Wurmem o těchto procházkách je jasně čitelný velký obdiv a úcta, jež Wurm choval k Sušilovi.

Jako duchovní správce ústavu pro zanedbanou mládež působil Ignát Wurm až do svého odchodu do Olomouce v roce 1866.

1. 3. 2. Setkání Ignáta Wurma s Josipem Jurajem Strossmayerem

„Rok 1860. zapsal si Wurm v svém kalendáři písmem červeným, neboť rok ten zrodil mu přátelství velikého

¹⁰⁵Tamtéž.

¹⁰⁶Tamtéž.

¹⁰⁷WURM, I.: *Josipu Juraji Strossmayerovi*, s. 7.

¹⁰⁸Tamtéž, s. 7.

*chorvátského biskupa.*¹⁰⁹

Druhý rok svého působení v ústavu pro zanedbanou mládež považoval Wurm za jeden z nejvýznamnějších ve svém životě. Seznámil se totiž s biskupem Josipem Jurajem Strossmayerem, který byl stejně jako on zapáleným vlastencem.

Strossmayer se účastnil roku 1860 jednání na tzv. rozšířené radě říšské,¹¹⁰ která byla svolána z důvodu neúspěšné zahraniční politiky a špatné ekonomické situace monarchie.¹¹¹ Ďakovský biskup byl překvapen složením poselstva z Moravy, kterou zde zastupovali politici pouze německé národnosti.¹¹² To vzbudilo biskupovu zvědavost, a proto vyslal do Brna svého zástupce, Dr. Topáloviče, aby zde vyhledal moravského kněze, který by mu popsal náboženské, sociální a hlavně národnostní poměry panující na Moravě. S touto žádostí dorazil Dr. Topálovič k Františku Sušilovi, který mu doporučil pro biskupův záměr Ignáta Wurma. Wurm, uznán vhodným kandidátem pro tento úkol z obou stran - Sušilovy i Topálovičovy, byl vyslán jménem výboru Dědictví cyrilometodějského do Vídně k biskupu Strossmayerovi.

Již při první společné diskuzi se ukázalo, jak si jsou tito dva vlastenci blízcí svými názory, ačkoli každý z nich pocházel z jiné země. Wurma okamžitě zaujal Strossmayerův zájem o Velkou Moravu a jeho vědomosti o ní. Zamlouvala se mu biskupova úcta k svatému Cyrilu a Metoději, jejich význam pro Slovany, který jim přikládal. Při jedné z diskuzí se také dotkli

¹⁰⁹STEINMAN, Jindřich: *† P. Ignát Wurm.*, ČVSMO, roč. 28, 1911, č. 112, s. 167.

¹¹⁰Více k aktivitám Josipa Juraje Strossmayera v roce 1860 např.: *Ze sěta slovenského. Významné jubileum jihoslovenské*, Národní politika, roč. 18, 1900, č. 248, 8. 9., s. 1.

¹¹¹Více k událostem roku 1860 např.: PEKAŘ, Josef: *Dějiny naší říše, se zvláštním zřetelem ke královstvím a zemím v Říšské radě zastoupeným*, Praha 2011, s. 175.

¹¹²STEINMAN, J.: *† P. Ignát Wurm*, s. 167.

tématu, jež o pár let později opět propojilo jejich cesty, a tím bylo spojení západního a východního křesťanství.¹¹³

Nediskutovali ovšem pouze o historii Slovanů, o Moravě a národech, ale také o tématu, které se jim přímo nabízelo – o politických jednáních, která právě ve Vídni probíhala. Strossmayer vyslovil především nesouhlas s národnostní politikou ministra kultu a vyučování - hraběte Leopolda Lva Thun-Hohensteina.¹¹⁴

Během těchto diskuzí se zrodilo přátelství Wurma a Strossmayera. Spojovalo je velmi silné vědomí sounáležitosti - slovanského národního citění položeného na křesťanských základech. Wurm viděl podobnost mezi Sušilem a Strossmayerem, ale cítil mezi nimi patrný rozdíl. K Sušilovi choval velikou úctu, vnímal jej jako nespornou autoritu a vzhlížel k němu jako ke svému učiteli, pilnému knězi a věrnému vlastenci, který je ovšem příliš zdrženlivý. Ve Strossmayerovi naopak viděl silného bojovníka za slovanský národ, jehož přímé jednání bylo Wurmovi jako horlivému vlastenci bližší. „*Vše za víru a domovinu. Co básník Sušil vypověděl veršově, to vyřknul biskup a vlastenec Strossmayer pěti uvedenými slovy.*“¹¹⁵ Strossmayera Wurm považoval za ideál slovanského kněze a pevně věřil, že se mu spolu s ním podaří obnovit nejen slovanskou liturgii.¹¹⁶

1. 3. 3. Začátek Wurmovy politické dráhy

Šedesátá léta 19. století byla dobou obnovení ústavnosti v

¹¹³WURM, I.: *Josipu Juraji Strossmayerovi*, s. 10.

¹¹⁴Tamtéž, s. 11.

¹¹⁵Tamtéž, s. 10.

¹¹⁶ADÁMEK, Karel: *Pomněnky na hrob Ign. Wurma*, ČVSMO, roč. 28, 1911, č. 112, s. 197.

rakouské monarchii. Jednání rozšířené rady říšské vedla k vydání tzv. Říjnového diplomu v roce 1860. Následovala její únorová ústava z roku 1861 a volby do říšské rady a zemských sněmů v jednotlivých zemích monarchie, které proběhly ve stejném roce.¹¹⁷

Na Moravě se v této době, podobně jako v Čechách, zformovala Národní strana, kterou vedl téměř po celou druhou polovinu 19. století významný politik a vlastenec Alois Pražák.¹¹⁸ Na Moravě disponovala Národní strana velmi silným katolickým křídlem a to zejména díky vlivu katolického kléru, který se výrazně podílel na moravském národním obrození.¹¹⁹

Ignát Wurm se jakožto velmi aktivní vlastenec neváhal zapojit i do politiky. Během březnových voleb do moravského zemského sněmu roku 1861 se výrazně podílel na jejich propagaci mezi voliči. Spolupracoval při tom s předními politiky své doby. Spolu s Aloisem Pražákem, Janem Helceletem a Františkem Mathonem vydal 9. března 1861 předvolební prohlášení nazvané „*Moravané, drazí krajané naši!*“,¹²⁰ ve kterém kromě apelování na účast voličů, zdůrazňují vlastnosti, kterými má disponovat zvolený poslanec. Vedle klasických hodnot jako jsou poctivost a všeobecný rozhled je zde zdůrazněna znalost dějin, což je charakteristické pro Wurmovy politické názory. „*Našinský politik musí znáti výsledky národopisného i archeologického bádání, jelikož jinde nedovede dokázati, že naše nynější kultura není menší než německá, a ta naše*

¹¹⁷MALÍŘ, Jiří: *Staročesi a Mladočesi v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, Olomoučany 1998, s. 7.

¹¹⁸Tamtéž, s. 15.

¹¹⁹Více k formování moravských politických stran v devatenáctém století např.: MALÍŘ, Jiří.: *Od spolků k moderním politickým stranám.*; dále pak k vývoji politického katolicismu např.: MAREK, P.: *Český katolicismus.*

¹²⁰*Moravané, drazí krajané naši*, Národní listy, roč. 1, 1861, č. 78, 19. 3., s. 1-2.

staroslovanská předčila daleko západní, že jsou Slované praobyvateli Evropy."¹²¹

Wurm byl ve výše zmíněném prohlášení navrhnout jako poslanec za Hustopeč, Břeclav, Židlochovice a Klobouky.¹²² Volby ale nevyhrál, poslancem se za tento volební okres stal Wurmův bratr Josef.¹²³ Wurm ovšem kandidoval ve stejném roce ještě jednou, v doplňovacích volbách, které proběhly 26. března 1861.¹²⁴ Tentokrát již uspěl a byl zvolen do moravského zemského sněmu jako poslanec za města Přerov, Kojetín a Tovačov.¹²⁵ Zejména Přerov přirostl Wurmovi k srdci,¹²⁶ a proto zůstala stopa po jeho lokální politické činnosti nejznatelnější právě tam.

Wurm se v Přerově seznámil s místním starostou, Františkem Kramářem, se kterým brzo navázal nejen pracovní, nýbrž i přátelský vztah. Kramář pak často dojížděl do Brna za Wurmem na společné debaty týkající se zvelebení Přerova. Společně se podíleli na založení první záložny v tomto městě a zvednutí úrovně školství.¹²⁷ Později se zde Wurm zasloužil o založení gymnázia a pivovaru.¹²⁸

Wurmovo působení v Kojetíně a Tovačově bylo podobné jako v Přerově. Skládalo se především z projevů při důležitých událostech a národně-osvětové činnosti, především formou zakládání a mnohdy i duchovního vedení záložen.¹²⁹ V obou

¹²¹FISCHER, Richard: *Politické myšlenky*, s. 14.

¹²²*Moravané, drazí krajané naši*, Národní listy, roč. 1, 1861, č. 78, 19. 3., s. 2.

¹²³*Poslancové do sněmu markrabství moravského*, Národní listy, roč. 1, 1861, č. 83, 24. 3., s. 1.

¹²⁴*Doplňovací volby obecní*, Národní listy, roč. 1, 1861, č. 84, 26. 3., s. 1.

¹²⁵*Telegramy Národních listů*, Národní listy, roč. 1, 1861, č. 85, 27. 3., s. 1.

¹²⁶PROCHÁZKOVÁ, M.: *P. Ignát Wurm*, s. 57

¹²⁷Tamtéž, s. 58.

¹²⁸Tamtéž, s. 59.

¹²⁹Tamtéž, s. 60.

těchto městech se těšil velké oblibě. V Kojetíně byl „... za šlechetné zásluhy, ježto slovem a činem za vlast a národ československý mužně a odhodlaně bojuje ...“,¹³⁰ jmenován 16. června 1861 čestným občanem.¹³¹ Stejně tak se stal čestným občanem Tovačova¹³² a byl roku 1865 jmenován čestným členem tovačovské záložny, kterou pomáhal založit.¹³³ Ignát Wurm se díky své národně-osvětové a politické činnosti vůbec stal čestným občanem mnoha měst a čestným členem či předsedou mnoha spolků.¹³⁴

1. 3. 4. Wurmova národně-osvětová činnost v letech 1859 - 1866

Wurmova národně-osvětová činnost za jeho působení v Brně se nejvýrazněji projevila redigováním kalendáře *Moravan* a organizací oslav tisíciletého výročí příchodu Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu.

Redigování kalendáře *Moravan*, stejně jako místo duchovního správce ústavu pro zanedbanou mládež, přebíral po Beneši Metodu Kuldovi. V roce 1860 redigovali kalendář ještě oba společně, v letech 1861-1866 zastával místo redaktora sám a v roce 1867 pak společně s Janem Vojtěchem.

Kalendář se mírně odlišoval od křesťanských periodik,

¹³⁰Historický archiv VMO, fond Ignát Wurm, kart. 1, př. č. 2/99, dopis starosty Kojetína Ignátu Wurmovi z 29. 8. 1861.

¹³¹Tamtéž.

¹³²*Ignát Wurm.*, Národní listy, roč. 51, 1911, č. 275, 5. 10., s. 2.

¹³³Historický archiv VMO, fond Ignát Wurm, kart. 1, př. č. 2/99, dopis předsedy spolku tovačovské záložny Ignátu Wurmovi z 25. 4. 1865.

¹³⁴Kompletní seznam veškerých měst a organizací jejichž se Ignát Wurm stal čestným občanem či členem jsem bohužel nedohledal. Neúplný popis je k dispozici např. v *Ignát Wurm.*, Národní listy, roč. 51, 1911, č. 275, 5. 10., s. 2.

kteřá v té době na Moravě vycházela a to tím, že v něm byla z  asti publikována také „zábavná četba“, jinak ov šem nevybo oval z řady. Předev ším se jednalo o náboženský kalendář, ve kterém bylo, nejsp íše kvůli Bachovu absolutismu, vlastenectví upozaděno. Proto nebyl *Moravan* některý mi současníky hodnocen p r il iř kladn e, a to ani po literární  i obsahov e stránce.¹³⁵

Značná  ast tohoto periodika byla věnována p edev ším rozvržení svátků v daném liturgickém roce. Následovaly články obsahuj ící tematickou v seho uř, od hospodářských a politických zpráv, přes náboženské a vlastenecké úvahy až po poezii  i texty pojedn avaj ící p edev ším o moravské historii.

Jakmile se však v roce 1861 dostal Wurm k redigování *Moravana* samostatn e, snažil se trochu pozměnit nastavený kurz časopisu a zaměřit se více na vlastenectví. Svůj postoj dal jasn e najevo hned na první straně básní, ve které pojednává o směru, na který se snažil kalendář navést „*Drahocenný Moravane! - Láska k vlasti v tobě vane...*“¹³⁶ V tomto roce také roz iřil tematický okruh zab yvaj ící se dějepisem a zeměpisem, v n asleduj ících ročnících pak z *Moravana* vymizelo tematické dělení a téměř veřker e texty jsou věnovány náboženství a národní historii, p edev ším pak cyrilometodějský m emat um, které vrcholí v jubilejním roce 1863. Potom j i  vlastenecké tendence v *Moravanu* opět klesají a na konci Wurmovi redakční činnosti v tomto periodiku j i  opět převládá náboženská tématika.

V Brně zastihlo Wurma také tis ícilet e jubileum příchodu svatého Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu. Wurm, jakožto

¹³⁵H YSEK, Miroslav: *Literární Morava*, s. 57.

¹³⁶WURM, Ignát.: * el n i Moravana na cestu I. P. 1861*, *Moravan*, roč. 10, 1861, s. 2.

veliký ctitel a obdivovatel těchto světců, byl jedním z hlavních organizátorů oslav tohoto významného výročí.

Již v roce 1861 se osvědčil jako organizátor poutí na Velehrad,¹³⁷ a proto se neváhal ujmout pořádání významných oslav v roce 1863. Na přípravách spolupracoval s významnými osobnostmi své doby. Díky svému příteli Petru Chlumeckému se seznámil s představiteli šlechty hrabětem Egbertem Belcredim a knížetem Hugo Salm-Reifferscheidem. Všechny tři dokázal nadchnout pro myšlenku oslav příchodu soluňských bratří na Moravu,¹³⁸ Chlumecký se však od nich brzy odpojil a tak jednání o oslavách roku 1863 nakonec probíhala mezi Wurmem, hrabětem Belcredim a knížetem Salm-Reifferscheidem.¹³⁹ Společně pak založili Matici Velehradskou.¹⁴⁰

Matice Velehradská sv. Cyrila a Metoděje byl výbor určený pro rekonstrukci Velehradu a uspořádání oslav cyrilometodějského jubilea. Činnost tohoto spolku začala 2. června 1862 v Brně schůzí, na které bylo zvoleno její představenstvo a hlavní pracovníci. Shromáždění začalo proslovem Ignáta Wurma, ve kterém se věnoval strastné cestě, která byla vykonána před tím, než mohla vůbec daná schůze a ustanovení Matice Velehradské proběhnout. Jednalo se o rok a půl práce, především pak jednání o povolení zřízení Matice Velehradské na místodržitelství a získání církevní podpory, zejména olomouckého arcibiskupa a brněnského biskupa. Oba nejenže souhlasili, ale poslali také podpůrné dopisy, které Wurm na shromáždění přečetl. Olomoucký arcibiskup přispěl nemalou finanční částkou.

¹³⁷PROCHÁZKOVÁ, M.: *P. Ignát Wurm*, s. 56.

¹³⁸Tamtéž, s. 54.

¹³⁹Tamtéž, s. 55.

¹⁴⁰Tamtéž, s. 56.

Starostou ústředního výboru Matice Velehradské byl pak zvolen kníže Salm, náměstký byli zvoleni František Cyril Napp a hrabě Belcredi. Wurm byl zvolen jednatelem výboru spolu s Vincencem Brandlem. Spolek samozřejmě disponoval ještě pokladníkem. Dalšími členy pak byli voleni duchovní, vždy jeden z každé diecéze. Svou roli sehráli i moravští biskupové – drželi nad výborem protektorát. Úkolem výboru bylo především získávání financí pro opravu Velehradu a organizace jubilejní slavnosti. Činnost vyvíjel prostřednictvím odborů a filiálék zřizovaných podle vikariátů v jednotlivých diecézích.¹⁴¹

Vlivem Wurma vznikl v té době ještě velehradský výbor ženský, vedený hraběnkou Belcrediovou, který si vytyčil za cíl opatřit pro Velehrad paramenty, prádlo a vůbec chrámové potřeby.¹⁴²

Oslavy se ale neuskutečnily podle zamýšleného plánu. Původně měly proběhnout koncem srpna, doprovázeny bohoslužbami, hudbou, pěveckou soutěží a dalším programem. Přes veškerá povolení od místodržitelství, policie atp. byly slavnosti až do 25. září zakázány, údajně proto, že by hlasité oslavy rušily cyrilometodějské poutníky. Byla zakázána plánovaná pěvecká soutěž, veřejné proslovy a projevy. Jubileum příchodu soluňských bratří tak vlastenci byli nuceni oslavit „*pouhým svým příchodem na Velehrad a svou tam přítomností*“.¹⁴³

Oslavy však nakonec proběhly, trvaly osm dní (5. - 13. července). Skládaly se především z kázání, mší a proslovů. Pěvecká soutěž byla přesunuta na 25. a 26. srpna do Brna.¹⁴⁴ Přes veškeré počáteční nadšení z jubilea, snahu organizátorů a

¹⁴¹ *Politické zprávy domácí*, Národní listy, roč. 2, 1862, č. 136, 11. 6., s. 2.

¹⁴² PROCHÁZKOVÁ, M.: *P. Ignát Wurm*, s. 56.

¹⁴³ *O národní slavnosti Velehradské*, Národní listy, roč. 3, 1863, č. 155, 5. 7., s. 2.

¹⁴⁴ *Ke dni 5. července*, Moravská orlice, roč. 1, 1863, č. 96, 5. 7., s. 2.

odhodlání vlastenců postavit se nepříznivým okolnostem byly oslavy, zejména pro nedostatečnou rekonstrukci velehradské baziliky, vnímány veřejností rozpačitě.¹⁴⁵ Nakonec ale převládí kladný dojem.¹⁴⁶

Ignát Wurm nebyl jen organizátorem oslav, nýbrž se jich také aktivně zúčastnil proslovem, který přednesl 13. července.¹⁴⁷ V literatuře i pramenech je pak Wurm vnímán jako hlavní strůjce a organizátor oslav, jenž nese největší zásluhu na jejich podobě a průběhu.¹⁴⁸ Jako na zručného organizátora bylo ostatně na Wurma pohlíženo nejen v souvislosti s těmito oslavami, nýbrž také v kontextu s nejrůznějšími poutěmi v šedesátých letech.¹⁴⁹

Mimo výše zmíněnou redaktorskou a organizační činnost byl Wurm v této době také jednatelem Dědictví sv. Cyrila a Metoděje, spolku určeného především pro vydávání knih v českém jazyce, jehož starostou byl František Sušil.¹⁵⁰

Můžeme pozorovat, že nejen příprava cyrilometodějské jubilejní slavnosti, nýbrž veškerá Wurmova činnost v letech 1859 - 1866 se nesla ve vlasteneckém duchu. Počínaje důrazem, který kladl na vlastenecko-náboženskou výchovu během svého působení v ústavu pro zanedbanou mládež v Brně, přes aktivitu v politice, až po snahu věnovat se více národním tématům v kalendáři *Moravan*, konče organizací poutí k Velehradu a výročních oslav roku 1863. Jeho pronárodní činnost začala být v tomto období viditelná a stal se veřejně známou osobností.

¹⁴⁵Z *Velehradu*, Moravská orlice, roč. 1, 1863, č. 101, 11. 7., s. 2.

¹⁴⁶Podrobněji k jubilejním oslavám roku 1863 např. Moravská orlice, roč. 1, č. 95/1863 – 106/1863.

¹⁴⁷Z *Velehradu*, Moravská orlice, roč. 1, 1863, č. 106, 17.7., s. 2.

¹⁴⁸Např. HÝSEK, M.: *Literární Morava*, s. 53.; PROCHÁZKOVÁ, M.: *P. Ignát Wurm*, s. 54 – 56.; *Ignát Wurm*, Národní listy, roč. 51, 1911, č. 275, 5. 10., s. 2.

¹⁴⁹HALOUZKA, Jan: *Několik slov o P. Wurmovi.*, ČVSMO, roč. 28, 1911, č. 112, s. 213.

¹⁵⁰*Zpráva o Dědictví ss. Cyrilla a Methodia.*, Moravan, roč. 12, 1863, s. 20 – 27.

1. 4. Wurmovo působení v Olomouci v letech 1866 – 1911

Období let 1866 – 1911, které Ignát Wurm prožil v Olomouci, bylo asi nejvýraznějším v jeho životě. Plně rozvinul politickou i národně-osvětovou činnost, která se nejvíce projevila právě zde. Proto je také jeho osoba nejčastěji spojována s tímto městem.

Do Olomouce se Wurm přesunul roku 1866, kdy se stal sekretářem olomoucké metropolitní kapituly¹⁵¹ a vikářem katedrály sv. Václava.¹⁵² Z tohoto místa prosazoval především národní jazykové zrovnoprávnění, např. při bohoslužbách či v olomoucké nemocnici.¹⁵³ Také v Olomouci se věnoval politice. Byl opakovaně zvolen za poslance moravského zemského sněmu a říšské rady za volební okres Přerov, Kojetín, Tovačov, od roku 1873 také za Hulín.¹⁵⁴ Jako poslanec se zasadil o založení slovanských gymnázií v Brně a Olomouci.¹⁵⁵ Na začátku sedmdesátých let se Wurm stal rádcem ďakovského biskupa Josipa Juraje Strossmayera, se kterým po vydání encykliky „Grande munus“¹⁵⁶ organizoval slovanskou pouť do Říma v roce 1881.¹⁵⁷

Nejvýraznější stopu však zanechal ve Vlastivědném spolku muzejním v Olomouci, který spolu s Jindřichem Wanklem a

¹⁵¹K dějinám olomouckého arcibiskupství v době Wurmova působení např.: ZLÁMAL, Bohumil: *Dějiny olomoucké arcidiecéze sv. 4., díl 2, 1848-1918*, Kyjov 1979.

¹⁵²MALÍŘ, J. a kol.: *Biografický slovník poslanců*, s. 803.

¹⁵³Moravský zemský archiv v Brně, fond G 71 RA Wurmů, kart. 61, inv. č. 2102, *Poslední z družiny Sušilovy*, Moravan 1913, s. 78.

¹⁵⁴MALÍŘ, J. a kol.: *Biografický slovník poslanců*, s. 803.

¹⁵⁵Moravský zemský archiv v Brně, fond G 71 RA Wurmů, kart. 61, inv. č. 2102, *Poslední z družiny Sušilovy*, Moravan 1913, s. 79.

¹⁵⁶Encyklika „Grande munus“ byla vydána 30. 9. 1880 papežem Lvem XIII., znění encykliky např.: http://www.vendee.cz/texty/g_munus.html (citováno ke dni 13. 4. 2013)

¹⁵⁷STEINMAN, J.: *† P. Ignát Wurm*, s. 171.

Janem Havelkou v roce 1883 založil.¹⁵⁸ Největší část své energie věnoval právě této instituci a národopisné činnosti. Mezi svými přáteli a laiky byl považován za velkého znalce historie. Pořádal časté výstavy a aktivně se také zúčastnil největší výstavy své doby v českých zemích - Národopisné výstavy československé v Praze roku 1895.¹⁵⁹ Právě prostřednictvím národopisné činnosti se Ignát Wurm nejvíce realizoval.

Na konci života se u Wurma začalo stále více projevovat jeho chatrné zdraví. Roku 1903 přišel vinou zánětu o ruku, dostal také rakovinu jazyka, které nakonec podlehl. Přes všechny zdravotní překážky byl aktivním vlastencem až do svého skonu roku 1911.¹⁶⁰

1. 4. 1. Kapitulní vikář Ignát Wurm

10. března roku 1866 byl Ignát Wurm zvolen vikářem metropolitní kapituly v Olomouci.¹⁶¹ Město bylo v době jeho příchodu silně německé, stejně tak i správa zdejší diecéze. Wurm tedy začal prosazovat jazykovou rovnoprávnost při bohoslužbách v metropolitní katedrále sv. Václava. Díky jeho agitaci se v katedrále začalo kázat česky každou neděli.¹⁶²

Jako olomoucký kapitulní vikář také vykonával duchovní správu nemocnice,¹⁶³ v rámci které se snažil o jazykovou

¹⁵⁸Tamtéž, s. 172.

¹⁵⁹Moravský zemský archiv v Brně, fond G 71 RA Wurmů, kart. 61, inv. č. 2102, *Poslední z družiny Sušilovy*, Moravan 1913, s. 79.

¹⁶⁰Tamtéž, s. 79.

¹⁶¹Zemský archiv v Opavě – pobočka Olomouc, fond Metropolitní kapitula Olomouc 1131 – 1950, Díl II., sv. 1 (Knihy, spisy 1263 – 1950), inv. č. 5974, sig. 42/69, dopis z Metropolitní kapituly v Olomouci, 14. 3. 1866.

¹⁶²PROCHÁZKOVÁ, M.: *P. Ignát Wurm*, s. 90.

¹⁶³Moravský zemský archiv v Brně, fond G 71 RA Wurmů, kart. 61, inv. č. 2102, *Poslední z družiny Sušilovy*, Moravan 1913, s. 78.

rovnoprávnost a také zde se mu podařilo prosadit český jazyk při některých církevních úkonech. Zápis novorozenců do matrik pak prosazoval v jazyce podle národnosti matky.¹⁶⁴

Ignát Wurm svůj vliv jako olomoucký kapitulní vikář nepoužíval jen k prosazování jazykové rovnoprávnosti, nýbrž se také snažil o šíření vlasteneckých myšlenek, a to dokonce i při kázání v katedrále sv. Václava. Svá kázání obohacoval, stejně jako za svého působení v Mutěnicích a Dědicích, o výklady národních dějin a nabádání k vlastenectví.¹⁶⁵ Ve funkci vikáře setrval až do své smrti, i když na sklonku života ji už nebyl schopný aktivně vykonávat.

1. 4. 2. Ignát Wurm a Josip Juraj Strossmayer

Wurm udělal na đakovského biskupa v roce 1860 dobrý dojem a oba vlastenci spolu zůstali v kontaktu. Strossmayer vnímal Wurma jako věrného katolíka, horlivého vlastence a později - na počátku osmdesátých let - již také jako obratného politika. Proto si jej roku 1874 zvolil za svého rádce. Ignát Wurm se tedy stal rádcem biskupa Josipa Juraje Strossmayera a přisedícím Srěmsko-Bosenské konzistoře v Đakově.¹⁶⁶ V souvislosti s touto pozicí se Wurm stal také přisedícím katolicko-slovanské konzistoře ve Lvově.¹⁶⁷

Nejvýznamnější událostí, na které spolu Strossmayer a Wurm spolupracovali, byla organizace poutě Slovanů do Říma v roce 1881. Této události předcházela nástup pontifikátu Lva XIII.,

¹⁶⁴PROCHÁZKOVÁ, M.: *P. Ignát Wurm*, s. 90.

¹⁶⁵HLAVINKA, Alois: *P. Ignát Wurm – a já.*, ČVSMO, roč. 28, 1911, č. 112, s. 218.

¹⁶⁶Historický archiv VMO, fond Ignát Wurm, kart. 1, př. č. 2/99, listina s pečeti a podpisem Josipa Juraje Strossmayera, 1. 5. 1874.

¹⁶⁷PROCHÁZKOVÁ, M.: *P. Ignát Wurm*, s. 79.

který chtěl odstranit rozkol východní a západní církve, a tak si hned dva měsíce po nástupu svého pontifikátu v roce 1878 k tomuto účelu zvolil za rádce ďakovského biskupa Strossmayera. Ďakovský biskup společně s dalšími spolupracovníky, za podpory kardinála Domenica Bartolliniho, zahájil jednání, ze kterých vzešla encyklika „Grande munus”.¹⁶⁸

Encykliku „Grande munus” Wurm vnímal jako Strossmayerovy zprostředkované myšlenky a postoje. „*Snahy, tužby a modlitby tyto Strossmayerovy obrážejí se věrně v Encyklice grande munus, jsou její obsahem a nabyly Encyklikou schválení.*”¹⁶⁹ Také tuto encykliku nepovažoval za nic nového, ale za pokračování spolupráce svatého Cyrila a Metoděje s papežem Mikulášem I. a Hadrianem II. jakožto spolupráce Slovanů s katolickou církví. „*Pročež Lev XIII. uveřejniv před pětadvaceti roky Encykliku: Grande munus, nepodnikl nic nového, nýbrž následoval toliko příkladu svých slavných předchůdců ...*”¹⁷⁰ Fakt, že Wurm nepovažoval obsah encykliky za převratný, nemění nic na tom, že jejím myšlenkám byl plně oddaný. Lva XIII. si velmi vážil a díky jeho proslovanským postojům jej obdivoval a srovnával s papežem Mikulášem I.¹⁷¹

V důsledku vydání této encykliky projevil Lev XIII. přání, „*...aby zástupcové všech slovanských kmenů se vůkol stolce sv. Petra a u jeho hrobu ve způsobě poutě shromáždili.*”¹⁷² V únoru roku 1881 nuncius Serafino Vannutelli oznámil Wurmovi přání papeže uspořádat slovanskou pouť do Říma. Na organizaci této poutě se účastnili Josip Juraj Strossmayer, vyšehradský probošt

¹⁶⁸WURM, I.: *Josipu Juraji Strossmayerovi*, s. 17.

¹⁶⁹WURM, Ignát.: *Idea cyrilometodějská.*, Nový život, roč. 10, 1905, č. 7, s. 237.

¹⁷⁰Tamtéž, s. 237.

¹⁷¹WURM, Ignát.: *Cyrillo-Methodějské vzpomínky.*, Nový život, roč. 9, 1904, č. 10, s. 296 – 298.

¹⁷²Tamtéž, s. 296.

Václav Štulc a Ignát Wurm.¹⁷³

Pouť byla naplánována na 5. července 1881,¹⁷⁴ vlak s poutníky vyrazil z Vídně na cestu 27. června. Nevezl ale žádného důležitého představitele českých zemí¹⁷⁵ - většina biskupů a šlechty z monarchie účast z politických důvodů odřekla.¹⁷⁶ Veřejností byla pouť přijata rozpačitě. V liberálních kruzích na ni bylo nahlíženo jako na ohýbaní hřbetu Slovanů před katolickou církví.¹⁷⁷ Ve vlastenecko-katolických kruzích byla zase vnímána jako důkaz zájmu církve o slovanské národy.¹⁷⁸

1. 4. 3. Poslanec Ignát Wurm

Wurm byl zvolen poslancem v letech 1861, 1867, 1870, 1871, 1873, 1878 a 1884.¹⁷⁹ V říšské radě zasedal v letech 1861 – 1887. Jako politik byl Wurm konzervativec a náležel k pravé frakci moravské Národní strany. Nesouhlasil s politikou pasivní resistance¹⁸⁰ a nesouhlasil také s českým státním právem, jelikož jej považoval za právo pocházející z Německa. Proto kdyby uznal české státní právo, uznal by příslušnost k Německu.¹⁸¹ Wurm propagoval „právo moravské“, které podle něj pocházelo z Velkomoravské říše, která vznikla „...*bez jakékoliv součinnosti říše německé*,“¹⁸² a proto bylo nezávislé na Němcích.

V politice věnoval Wurm mimo jiné svou pozornost jazykové

¹⁷³WURM, I.: *Josipu Juraji Strossmayerovi*, s. 18.

¹⁷⁴*Poutníkům římským.*, Národní listy, roč. 21, 1881, č. 117, 16. 5., s. 1.

¹⁷⁵*Římský klín do kmene slovanského*, Národní listy, roč. 21, 1881, č. 154, 28. 6., s. 1.

¹⁷⁶OPLUŠIL, Dr.: *Ze „Zádrugy“*, ČVSMO, roč. 28, 1911, č. 112, s. 202.

¹⁷⁷*Římský klín do kmene slovanského*, Národní listy, roč. 21, 1881, č. 154, 28. 6., s. 1.

¹⁷⁸*K oslavě Cyrillo-Methodějské.*, Moravská orlice, roč. 19, 1881, č. 133, 12. 6., s. 1.

¹⁷⁹MALÍŘ, J. a kol.: *Biografický slovník poslanců*, s. 803.

¹⁸⁰PROCHÁZKOVÁ, M.: *P. Ignát Wurm*, s. 71.

¹⁸¹OPLUŠIL, Dr.: *Wurm a české státní právo*, ČVSMO, roč. 28, 1911, č. 112, s. 207.

¹⁸²Tamtéž, s. 206.

rovnoprávnosti a to zejména ve školství, na které kladl všeobecně velký důraz.¹⁸³ Již v roce 1861 podal návrh na jazykovou rovnoprávnost na úřadech, školách a ve veřejném životě.¹⁸⁴ Ve školství měla být čeština užívána na gymnáziích podle toho, jaké národnosti byla většina žáků. Podle Wurmova návrhu měla být česká gymnázia v Brně, Olomouci, Jihlavě, Znojmě, Kroměříži, Příboře, Strážnici a německá by zůstala gymnázia v Mikulově a Moravské Třebové.¹⁸⁵ Wurm se snažil o založení českých škol několik let. Úspěch se dostavil až v roce 1866, kdy František Josef I., v dopise zaslaném hraběti Richardu Belcredimu dne 18. října, povolil založení dvou nižších gymnázií v Olomouci a Brně.¹⁸⁶ V Olomouci tedy vzniklo Slovanské gymnázium,¹⁸⁷ které zahájilo svou výuku 1. října 1867.¹⁸⁸

V politice Wurm setrval až do roku 1891.¹⁸⁹ Zdánlivě nepochopitelně odešel v době, která byla pro politicky aktivní klérus více než příznivá. V důsledku rozšíření volebního práva, nacionální a sociální radikalizace společnosti a zklamání z dosavadní politiky Národní strany, byla devadesátá léta ve znamení počátku procesu osamostatňování se některých frakcí této strany – včetně katolické – a snah o založení vlastních

¹⁸³Viz.: kap. 1.3.1. Duchovní správce ústavu pro zanedbanou mládež.

¹⁸⁴PROCHÁZKOVÁ, M.: *P. Ignát Wurm*, s. 62.

¹⁸⁵Tamtéž, s. 63.

¹⁸⁶SKOUPÝ, Arnošt: *Císařské návštěvy* In: SCHULZ, Jindřich (hl. red.): *Dějiny Olomouce*, 2. díl, Olomouc 2009, s. 34.

¹⁸⁷Více ke Slovanskému gymnáziu např.: KUBIS, Adolf - CEKL, Jan - TVRDOŇ, František (red.): *Za hlasem Komenského. Památník Slovanského gymnasia v Olomouci 1867 – 1957.*, Olomouc 1957.; VAŠÍČEK, Martin: *Česká gymnázia na Moravě v 2. polovině 19. století. Příklad Slovanského gymnázia v Olomouci*, Brno 2008, (nepublikovaná bakalářská diplomová práce).

¹⁸⁸SKOUPÝ, Arnošt: *Školství*, In: SCHULZ, Jindřich (hl. red.): *Dějiny Olomouce*, 2. díl, Olomouc 2009, s. 36.

¹⁸⁹*Ignát Wurm*, Národní listy, roč. 51, 1911, č. 275, 5. 10., s. 2.

politických stran.¹⁹⁰ V roce Wurmova odchodu z politiky vydal Papež Lev XIII. encykliku „Rerum novarum“ (15. května 1891), ve které nabízí řešení sociální otázky a v podstatě nabádá klérus k tomu, aby byl politicky aktivní – umožňuje mu organizovat se v samostatných politických stranách.¹⁹¹ Wurm už byl však v této době politikou zklamaný. V sedmdesátých a osmdesátých letech čelil mnoha útkům proti své osobě z důvodu jeho nesouhlasu s politikou pasivní rezistence.¹⁹² Když se na konci osmdesátých let setkal uvnitř vlastní strany s nepochopením svých sociálních návrhů a vlasteneckých postojů a dostal se kvůli tomu do rozporu s většinou svých spolustraníků, rozhodl se z politiky odejít.¹⁹³ Svou poslední řeč na moravském zemském sněmu věnoval tomu, za co se snažil jako politik bojovat – národnostní rovnoprávnosti.¹⁹⁴

1. 4. 4. Vlastenecké muzeum v Olomouci

Na počátku osmdesátých let 19. století dosáhlo národní obrození v Olomouci jednoho ze svých vrcholů. Vznikl zde Muzejní spolek olomoucký a v důsledku jeho činnosti také první české muzeum na Moravě.¹⁹⁵ Za zakladatele muzea v Olomouci jsou tradičně považováni čtyři lidé: středoškolští učitelé Vincenc Prasek a Jan Havelka, lékař Jindřich Wankl a Ignát Wurm.

Impulzem vedoucím ke vzniku Muzejního spolku bylo

¹⁹⁰MALÍŘ, J.: *Od spolků k moderním politickým stranám*, s. 81.

¹⁹¹http://www.vatican.va/holy_father/leo_xiii/encyclicals/documents/hf_l-xiii_enc_15051891_rerum-novarum_en.html#top (citováno ke dni 15. 4. 2013)

¹⁹²FISCHER, R.: *Politické myšlenky*, s. 96.

¹⁹³HEJRE, Jan: *Ctihodný kmet. Ignátu Wurmovi k dovršené osmdesátce*, Národní listy, roč. 45, 1905, č. 189, 12. 7., s. 1.

¹⁹⁴PROCHÁZKOVÁ, M.: *P. Ignát Wurm*, s. 89.

¹⁹⁵PÍSKOVÁ, M.: *Vlastenecký spolek muzejní*, s. 7.

prohlášení Vincence Praska a redaktora Alexe Jiříčka v novinách *Našinec*, které vydali 2. května 1883.¹⁹⁶ V prohlášení zdůraznili potřebu lokálního muzea a uvedli svou představu, jak by takové muzeum mělo vypadat. Krom dějepisných sbírek, především místního charakteru, zmínili potřebu muzejní knihovny „*kteřáž by obsahovala podle našeho ideálu veškerou literaturu českou*“,¹⁹⁷ a která měla sloužit také nižším třídám obyvatelstva. Stejně tak považovali za důležité založení průmyslového oddělení muzea, které mělo shromažďovat zejména místní zemědělské nástroje. V samotném založení sbírek se v prohlášení spoléhali na uvědomělé vlastence. Avšak nečekali od nich finanční dary, ale spíše darování sbírkových předmětů. „*Vždyť pro počátek i bez peněžitých příspěvků lze nasbíratí velikých pokladů národních...*“.¹⁹⁸ Svou představu o muzeu v Olomouci však Prasek nikdy plně neuskutečnil, protože se ještě v roce 1883 přesunul do Opavy, kde se stal ředitelem tamního gymnázia.¹⁹⁹ V jeho stopách dále pokračovali Jindřich Wankl a Jan Havelka,²⁰⁰ kteří iniciovali založení Muzejního spolku,²⁰¹ který vznikl 23. září 1883.²⁰² Mezi zakládající členy a mecenáše spolku patřili známí veřejní činitelé nejen z Olomouce. Byli mezi nimi například olomoucký arcibiskup kníže kardinál Friedrich Egon Fürstenberg a politikové hrabě Bedřich Schönborn a Alois Pražák.²⁰³

¹⁹⁶Tamtéž, s. 7.

¹⁹⁷České muzeum v Olomouci, *Našinec*, roč. 15, 1883, č. 50, 2. 5., s. 1.

¹⁹⁸Tamtéž, s. 1.

¹⁹⁹PÍSKOVÁ, M.: *Vlastenecký spolek muzejní*, s. 8.

²⁰⁰Jindřich Wankl s Janem Havelkou byli rodinní příbuzní, Havelka byl Wanklův zeť.

²⁰¹HAVELKOVÁ, Vlasta: *Vzpomínka na P. Ig. Wurma.*, ČVSMO, roč. 28, 1911, č. 112, s. 212.

²⁰²MUSIL, Jiří : *Vlastivědná společnost muzejní v Olomouci – nositelka tradic olomouckého vlasteneckého spolku muzejního* In: TLUSTÁK, Vlastimil (red.): *150 let olomouckého muzejnictví. Sborník příspěvků ze stejnojmenné konference*, Olomouc 1999, s. 27.

²⁰³*Denní zprávy.*, *Našinec*, roč. 17, 1885, č. 143, 4. 12., s. 3.

Vznik olomouckého muzea, či spíše zatím jen muzejního spolku, nebyl plynulým procesem, nýbrž iniciativou několika z počátku na sobě nezávislých vlastenců. Navíc existuje více interpretací jeho vzniku. Ignát Wurm považoval za zakladatele Muzejního spolku a Vlasteneckého muzea Jindřicha Wankla a Jana Havelku,²⁰⁴ nikoliv Vincence Praska. Stejně tak považuje za zakladatele Wankla a Havelku i Vlasta Havelková. Ta uvádí, že Muzejní spolek a následně muzeum vznikly po té, co se přistěhoval Jindřich Wankl do Olomouce a začal pořádat ve svém bytě diskuzi o národní historii Slovanů.²⁰⁵ Ani jeden z těchto pamětníků založení Muzejního spolku a muzea v Olomouci se nezmiňuje ani o Praskovi, ani o olomouckém arcibiskupu či dalších osobách, kteří se bezesporu také podíleli na této události.²⁰⁶

Nicméně je pravdou, že po odchodu Praska do Opavy se v Muzejním spolku angažovali zejména Wankl s Havelkou. Oni také určili směr, kterým se mělo muzeum ubírat. Byl poměrně odlišný od Praskova konceptu naznačeného v *Našinci* v roce 1883. Wankl s Havelkou totiž kladli důraz na archeologii a muzeum se mělo vydat právě touto cestou. V této době se však začínal v rámci vlasteneckého spolku projevovat také Wurm. Poněkud usměrnil převážně archeologický koncept svých přátel a doplnil jej o národopis.²⁰⁷

V roce 1885 byl Muzejní spolek přejmenován na Vlastenecký spolek muzejní²⁰⁸ a proběhla první výstava, která

²⁰⁴Historický archiv VMO, fond Ignát Wurm, kart. 4, př. č. 2/99, Wurmův rukopis s nadpisem *Velehrad*.

²⁰⁵HAVELKOVÁ, V.: *Vzpomínka na f. P. Ig. Wurma*, s. 212.

²⁰⁶Zde vyvstává otázka objektivnosti tvrzení Wurma a Havelkové, kteří veškeré zásluhy založení Vlasteneckého muzea v Olomouci přisuzují výhradně Wanklovi a Havelkovi. Havelková totiž píše o svém otci a manželovi. Wurm byl zase velmi blízký rodinný přítel Wanklů a následně i Havelků.

²⁰⁷PROCHÁZKOVÁ, M.: *P. Ignát Wurm*, s. 91.

²⁰⁸MUSIL, J.: *Vlastivědná společnost muzejní v Olomouci*, s. 27.

byla zaměřena na národopis. Výstavu inicioval Wurm poté, co navštívil roku 1884 společně s Havelkou a Wanklem tovačovskou učitelku a sběratelku lidových výšivek, Xaveru Běhálkovou.²⁰⁹ Expozice se zaměřovala na lidové výšivky a byla pojmenována jako „Velká výstava národního vyšívání“.²¹⁰ Ignát Wurm považoval výstavu za triumf vlastenců, „*neboť výstavou tou proveden důkaz, že moravanky druhdy pěstovaly a zde onde do nynějška ještě pěstují umění zručných prací ženských tak důkladně, vzorně a vpravdě slovansky*“²¹¹.

Tato výstava nastavila kurz, kterým se národopis olomouckého muzea ubíral. Národopisné jádro tvořilo zejména sbírání lidových výšivek a krojů. Hlavní zásluhu na tom nesl tzv. dámský odbor muzejního spolku, který tvořila manželka a dcery Jindřicha Wankla. Jejich nejvýraznějšími spolupracovnicemi v dámském odboru byli Xavera Běhálková, Anna Žáčková a Marie Pospíšilová. Jejich činnost se skládala ze sbírání lidových výšivek, tanců a písní nejen na moravském venkově. Dámský odbor muzejního spolku organizoval Ignát Wurm, který byl „odborným poradcem“.²¹² Wurm dámský odbor v jeho činnosti velmi podporoval, byl jeho jakýmsi neoficiálním vedoucím.²¹³ Činnost výboru považoval za velmi důležitou nejen z důvodů muzejních a vlasteneckých, ale také proto, že v jeho době podle něj docházelo k úpadku lidového vyšívání a dámský odbor muzejního spolku nejen sbíral výšivky, kroje apod., nýbrž se

²⁰⁹HAVELKOVÁ, V.: *Vzpomínka na ř P. Ig. Wurma*, s. 212.

²¹⁰*Denní zprávy*, Našinec, roč. 17, 1885, č. 144, 6. 12., s. 3.

²¹¹Historický archiv VMO, fond Ignát Wurm, kart. 4, př. č. 2/99, Wurmův rukopis, nedatováno.

²¹²PÍSKOVÁ, M.: *Vlastenecký spolek muzejní*, s. 8.

²¹³Rozsáhlá korespondence Ignáta Wurma s členkami tzv. dámského odboru muzejního spolku, která je uložena v jeho pozůstalosti nasvědčuje, že veškeré významnější objevy, které na svých výpravách za lidovou kulturou členky odboru objevily, konzultovaly s Wurmem. Viz.: Historický archiv VMO, fond Ignát Wurm, kart. 1-3, př. č. 2/99, přijatá korespondence.

také aktivně angažoval v obnovení lidového vyšívaní.²¹⁴

Není náhodné, že právě Ignát Wurm se velmi aktivně angažoval při sbírání lidových výšivek. Po vzoru svého obdivovaného učitele Františka Sušila, který sbíral lidové písně, se Wurm nadšeně pustil do sbírání lidových výšivek a krojů. Sbíraní výšivek se stalo Wurmovou celoživotní vášní, až posedlostí. Dokonce mu někteří jeho současníci kvůli tomu přezdívali „hadrař“.²¹⁵ Wurm přisuzoval lidovým výšivkám a krojům vysokou národní, uměleckou, historickou, ale také náboženskou hodnotu. Považoval je za vrchol slovanského smyslu pro umění a zručnost. Dle jeho názorů bylo vyšívaní podstatou slovanské kultury. „*S národností slovanskou vůbec a moravskou zvláště srostlo a bylo její podstatou: - vyšívaní.*“²¹⁶

Historický význam přisoudil Wurm výšivkám, jelikož viděl ve vyšívaných ornamentech vzory, které se nacházely i na archeologických nálezích různých pravěkých hliněných nádob.²¹⁷

Z národního pohledu považoval vyšívaní za národní charakteristiku kroje.²¹⁸ Na příkladu výšivek vyzdvihoval zručnost a umělecké cítění slovanských předků, které daleko předčilo německé umělecké cítění a jejich zručnost a předběhlo svou dobu.²¹⁹ Rád tuto kulturní nadřazenost dávných Slovanů nad současnými Němci vyzdvihoval jak ve svých článkách a projevech, tak při prohlídkách sbírek olomouckého muzea.²²⁰

²¹⁴Historický archiv VMO, fond Ignát Wurm, kart. 4, př. č. 2/99, *V příčině sbírání výšivek*, Wurmův rukopis, nedatováno.

²¹⁵DOKOUPIL, A.: *P. Wurm a bohoslovci olomoučtí*, s. 223.

²¹⁶Historický archiv VMO, fond Ignát Wurm, kart. 4, př. č. 2/99, *V příčině sbírání výšivek*, Wurmův rukopis, nedatováno.

²¹⁷Historický archiv VMO, fond Ignát Wurm, kart. 4, př. č. 2/99, Wurmův rukopis, nedatováno.

²¹⁸Historický archiv VMO, fond Ignát Wurm, kart. 4, př. č. 2/99, *V příčině sbírání výšivek*, Wurmův rukopis, nedatováno.

²¹⁹Historický archiv VMO, fond Ignát Wurm, kart. 4, př. č. 2/99, Wurmův rukopis, nedatováno.

²²⁰DOKOUPIL, A.: *P. Wurm a bohoslovci olomoučtí*, s. 223.

Náboženský význam prisuzoval vyšivkám z toho důvodu, že byly vyšívány hlavně na lidové kroje, které se nosily o svátcích a při různých církevních úkonech, jakými byla bohoslužba, svatba atp. Wurm používal tohoto příkladu také pro zdůraznění kladného vlivu církve na národní lidové umění.²²¹ „*Kultura podporuje kultus, a kultus podporuje kulturu.*“²²²

Význam Vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci rychle stoupal. Když v roce 1891 začala jednání o uskutečnění Národopisné výstavy československé,²²³ Vlastenecký spolek muzejní v Olomouci byl přizván ke spolupráci. Výrazným členem muzejního spolku, který se podílel na přípravách, byl Ignát Wurm.²²⁴ Předsedal první schůzi na Staroměstské radnici v Praze 28. června 1891, kde byl vypracován ideový a organizační plán výstavy. Na samotné organizaci se pak aktivně podílel spolu s dalšími členy olomouckého muzejního spolku.²²⁵ Této výstavě Wurm přikládal velký význam, považoval ji za národní „*zkoušku maturitní, zkoušku dospělosti.*“²²⁶ Aktivně se také účastnil její závěrečné ceremonie, kdy pronesl krátkou řeč, ve které děkoval Praze za spolupráci s Moravu při realizaci výstavy.²²⁷

Vznik Vlasteneckého muzea v Olomouci a vůbec vznik muzeí všeobecně považoval Wurm za nezbytný další krok v procesu národního obrození. Dle jeho mínění v první fázi „*K probuzení národnímu bylo třeba zřizovati besedy, kde se deklamovalo a zpívalo, hrálo divadlo a podnikaly hudební*

²²¹Historický archiv VMO, fond Ignát Wurm, kart. 4, př. č. 2/99, Wurmův rukopis, nedatováno.

²²²DOKOUPIL, A.: *P. Wurm a bohoslovci olomoučtí*, s. 222.

²²³Více např.: BROUČEK, S. a kol.: *Mýtus českého národa*.

²²⁴PROCHÁZKOVÁ, M.: *P. Ignát Wurm*, s. 104.

²²⁵PÍSKOVÁ, M.: *Vlastenecký spolek muzejní*, s. 8.

²²⁶Historický archiv VMO, fond Ignát Wurm, kart. 4, př. č. 2/99, Wurmův rukopis, nedatováno.

²²⁷*Národní výstava československá.*, Národní listy, roč. 35, 1895, č. 294, 24. 10., s. 5.

koncerty.'²²⁸ Toto období považoval za období „*národních zábav, které účelu dostávaly*“²²⁹, ve kterém ještě nebylo nutné dbát na obsah písní a skladeb, šlo jen o to, aby byly v českém jazyce. Druhá fáze pak byla dle Wurma dobou „*péče o lepší bydlo*“²³⁰, ve které se začaly zakládat čítárny a národní průmyslové podniky. Svou dobu pak Wurm považoval za vrcholnou fázi národního obrození. Dle něj to byla doba „*v které nastanou starosti a pěstování skutečného umění národního a pak vzdělání na domácích, přirozených základech*“²³¹, kdy budou důležitá právě muzea jako instituce, která mají nejen sbírat a vystavovat hodnotné předměty, nýbrž se aktivně podílet na vzdělávání národa konáním přednášek a vydáváním odborných časopisů.²³²

Wurm byl dlouholetým předsedou Vlasteneckého spolku muzejního a redaktorem *Časopisu Vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci*. Údajně dbal o nepolitický charakter instituce i periodika, kterému se snažil vtisknout pokud možno co nejuvědomělejší charakter.²³³ Aktivním členem spolku zůstal až do roku 1903, kdy odstoupil ze zdravotních důvodů.²³⁴

1. 4. 5. Ignát Wurm na sklonku svého života

Své stáří prožil Ignát Wurm v Olomouci. Jako zasloužilý národní buditel se zde těšil úctě mezi svými přáteli a spolupracovníky. Byl oblíben také u veřejnosti, zejména u

²²⁸Historický archiv VMO, fond Ignát Wurm, kart. 4, př. č. 2/99, Wurmův rukopis, nedatováno.

²²⁹Tamtéž.

²³⁰Tamtéž.

²³¹Tamtéž.

²³²Tamtéž.

²³³BUFKOVÁ-WANKLOVÁ, Karolína: *Několik slovíček vzpomínky.*, ČVSMO, roč. 28, 1911, č. 112, s. 246.

²³⁴Moravský zemský archiv v Brně, fond G 71 RA Wurmů, kart. 61, inv. č. 2102, *Poslední z družiny Sušilovy*, Moravan 1913, s. 79.

olomouckých studentů teologie. Byl jimi oslovován jako „stařeček“, či „pan rada“. Wurm se na ně snažil vlastenecky působit, prováděl je po muzeu, dělal jim přednášky o národní historii a dokonalosti Slovanů. Byl všem otevřený a nechával se často navštěvovat.²³⁵

Stále působil jako vikář olomoucké metropolitní kapituly. Také pokračoval ve své činnosti pro Vlastenecký spolek muzejní a Vlastenecké muzeum. I když nebyl již dlouho politicky aktivní, neustále politiku sledoval a udržoval styky se současnými politiky, se kterými vedl diskuze o politice prostřednictvím korespondence, ve které podával své názory na aktuální politické dění. V této korespondenci také radil, jak v určitých politických situacích postupovat.²³⁶

Jediné, co Wurma trápilo, bylo jeho chatrné zdraví, které jej omezovalo od dětství - často trpěl problémy s dýchacími cestami.²³⁷ Roku 1903 přišel o pravou ruku,²³⁸ která mu kvůli hrozící otravě krve musela být 3. prosince amputována²³⁹ poměrně drsným způsobem. „*Chtěli mi ruku zachránit, já jsem je o to prosil, tedy mi napřed maso odškrabovali. Nenarkotisovali mne, vždyť jsem stařec.*“²⁴⁰ Po amputaci ruky ukončil svou aktivní činnost ve Vlasteneckém spolku muzejním v Olomouci.²⁴¹

Na úplném konci svého života už Ignát Wurm nemohl ani

²³⁵DOKOUPIL, A.: *P. Wurm a bohoslovci olomoučtí*.

²³⁶Viz.: Historický archiv VMO, fond Ignát Wurm, kart. 1-3, př. č. 2/99, přijatá korespondence.; FISCHER, R.: *Politické myšlenky vlasteneckého kněze*.

²³⁷V korespondenci často uvádí svůj špatný zdravotní stav. Viz.: Historický archiv VMO, fond Ignát Wurm, kart. 4, př. č. 2/99, koncepty dopisů.

²³⁸Po té, co byla Wurmovi amputována pravá ruka, začal psát tužkou.

²³⁹Moravský zemský archiv v Brně, fond G 71 RA Wurmů, kart. 61, inv. č. 2102, *Poslední z družiny Sušilovy*, Moravan 1913, s. 79.

²⁴⁰DOKOUPIL, A.: *P. Wurm a bohoslovci olomoučtí*, s. 234.

²⁴¹Moravský zemský archiv v Brně, fond G 71 RA Wurmů, kart. 61, inv. č. 2102, *Poslední z družiny Sušilovy*, Moravan 1913, s. 79.

mluvit, a to z důvodu rakoviny jazyka. Přestal proto aktivně plnit funkci vikáře. Kázání místo něj dělal biskup Karel Wisnar, bohoslužby za Wurma sloužili preláti a kanovníci, vikářské povinnosti pak zastávali ostatní vikáři.²⁴² Podstoupil několik operací jazyka,²⁴³ ale nakonec rakovině podlehl.²⁴⁴ Zemřel 4. října 1911.²⁴⁵

²⁴²Historický archiv VMO, fond Ignát Wurm, kart. 1, př. č. 2/99, rukopis Wurmovi závěti, nedatováno.

²⁴³*Choroba kanovníka Wurma.*, Národní listy, roč. 51, 1911, č. 145, 27. 5., s. 3.

²⁴⁴Moravský zemský archiv v Brně, fond G 71 RA Wurmů, kart. 61, inv. č. 2102, *Poslední z družiny Sušilovy*, Moravan 1913, s. 79.

²⁴⁵Zemský archiv v Opave – pobočka Olomouc, fond Metropolitní kapitula Olomouc 1131 – 1950, Díl II., sv. 1 (Knihy, spisy 1263 – 1950), inv. č. 5974, sig. 42/69, smuteční oznámení, 4. 10. 1911.

2. Vlastenecké postoje Ignáta Wurma

Katoličtí kněží, kteří zastávali vlastenecké postoje a názory, nebyli na Moravě v druhé polovině 19. století výjimeční. Vlastenecký směr moravského katolického kléru nastavil František Sušil a skupina kněží soustředících se kolem něj - tzv. Sušilova družina. Tito kněží se aktivně podíleli na moravském národním obrození. Právě z tohoto důvodu mělo národní obrození na Moravě, zejména do roku 1848, silný náboženský charakter. K členům první generace tzv. Sušilovy družiny patřil také Ignát Wurm, který byl na začátku 20. století jejím posledním žijícím členem.²⁴⁶

Wurmovy vlastenecké postoje byly, obdobně jako u ostatního vlasteneckého kléru, syntézou náboženství a vlastenectví, která spočívala v první řadě v obhajobě samotné existence národa na základě náboženství tak, že národnost byla prezentována jako boží záměr - „*národnost je darem božím*“.²⁴⁷ Wurm se tuto tezi snažil obhájit především pomocí výkladů rozmanitých textů obsažených v Bibli.²⁴⁸ Národnost a náboženství pak prezentoval jako od sebe neodlučitelné prvky mající božský původ - „*národnost a náboženství jsou sestry: obě jeden původ mající.*“²⁴⁹ -, které tvoří hybnou sílu a podstatu dějin. „*Národnost a náboženství jsou dvě kouzla, která vyvodila divy divoucí v člověčenstvu, toť osy, kol nichž se otáčí historie všeho lidstva od pravěku do dneška.*“²⁵⁰

²⁴⁶Moravský zemský archiv v Brně, fond G 71 RA Wurmů, kart. 61, inv. č. 2102, *Poslední z družiny Sušilovy*, Moravan 1913, s. 77 – 79.

²⁴⁷FISCHER, R.: *Politické myšlenky*, s. 15.

²⁴⁸Např.: Gn 11, 7 - 8, Mt 28, 19 - 20.

²⁴⁹Historický archiv VMO, fond Ignát Wurm, kart. 4, př. č. 2/99, Wurmův rukopis, nedatováno.

²⁵⁰Tamtéž.

V rámci svých vlasteneckých postojů se Wurm, stejně jako ostatní vlastenci jeho doby, snažil o jazykovou rovnoprávnost. Z pohledu politika se snažil prosadit českou řeč na úřadech a ve školství, jako kněz považoval za důležité prosadit českou, resp. slovanskou, řeč také při liturgii. Slovanská liturgie v jeho názorech vystupovala jako původní liturgie národní, kdežto latinskou vnímal jako cizí, slovanskému národu násilím vnucenou Němci, chápal ji jako germanizační prvek uvnitř církve v Rakousku-Uhersku. Samotnou latinu ani nepovažoval za původní církevní jazyk, tím byla podle něj řečtina²⁵¹ a latinu dával do přímé souvislosti s němčinou. „*Teprv Karel Slovanobijec*²⁵² *přijav korunu římskou, učinil latinu řečí státní a biskupové státní uváděli ji do chrámů. Byl tedy původ latiny v říši karlovců, v říši římskoněmecké ne církevní, nýbrž státní, a stala se latina ne znamením jednoty církevní, nýbrž známkou příslušnosti říše římsko-německé.*“²⁵³ Proto považoval Wurm pro Slovany latinu stejně cizí a nepřátelskou, jako němčinu - „*Latina tedy dopadá v jedno s němčinou u Slovanů a Neněmců v germanizaci v ohledu národním i politickém.*“²⁵⁴ Toto odsuzování latinské a prosazování slovanské liturgie jako liturgie původní pro slovanské národy ale podle Wurma neznamenovalo odklon od katolické církve. Právě naopak, byl přesvědčen, že zavedení slovanské liturgie by byl návrat slovanských národů ke katolické církvi.

Wurmovo prosazování slovanské liturgie v katolické církvi byl nejspíše důsledek jeho obdivu k svatému Cyrilu a Metoději. Tito dva světci měli velmi důležité postavení nejen ve Wurmově ideologii, nýbrž u moravského vlasteneckého kléru vůbec. Wurm

²⁵¹FISCHER, R.: *Politické myšlenky*, s. 70.

²⁵²Karel I. Veliký, dle Wurmových slov „Mohamedán“

²⁵³FISCHER, R.: *Politické myšlenky*, s. 71.

²⁵⁴Tamtéž, s. 72.

se snažil prokázat, že Slované byli křesťany již před tím, než byli násilně pokřtěni Němci, a jsou proto na nich nejen nábožensky, ale také kulturně a politicky nezávislí.²⁵⁵ Právě zde přišly na řadu velkomoravské dějiny a cyrilometodějská misie, kdy byly tyto světci Wurmem pasováni do role pravých křesťanů šířících víru na základě božích přikázání, kdežto z Němců se stali „falešní proroci“, kteří zneužili víru k prosazování svých vlastních cílů.

Wurm se při obhajování této teze v první řadě snažil dokázat, že Slované odjakživa obývali území střední Evropy. I když se původně pokoušel o kritický pohled na studii Františka Pluskala Moravičanského,²⁵⁶ která tvrdila, že „*Slované snad od více než ode dvou tisíc let i Moravu nynější nepřetrženě obývají a že tak Markomani a Kvádové nebyli Německého původu.*“,²⁵⁷ nakonec se k této tezi přiklonil.²⁵⁸ Když se takto vypořádal se starobylostí Slovanů, kteří tím pádem byli původními obyvateli střední Evropy stejně jako Němci, mohl začít s prokazováním náboženské nezávislosti Slovanů na nich.

Zde, ze současného pohledu na problematiku, správně vyložil politické cíle Rostislava a jeho žádosti o věrozvěsty.²⁵⁹ Později se ale od této verze odklonil a udělal ne z Rostislava, nýbrž z Cyrila a Metoděje, ony politiky, kteří se snažili vymanit Velkou Moravu z náboženské, ale také politické, závislosti na Východofrancké říši - „*Dílem Methodovým nebyla víra, nýbrž neodvislost Slovanů od Němců!*“²⁶⁰ -, protože šířit víru již v té

²⁵⁵Historický archiv VMO, fond Ignát Wurm, kart. 4, př. č. 2/99, Wurmův rukopis, nedatováno.

²⁵⁶PLUSKAL MORAVIČANSKÝ, František: *Děje říše Velkomoravské: od počátku až do rozpadu jejího leta Páně 907*, Uherské Hradiště 1883.

²⁵⁷Historický archiv VMO, fond Ignát Wurm, kart. 4, př. č. 2/99, Wurmův rukopis, nedatováno.

²⁵⁸HÝSEK, M.: *Literární Morava v letech*, s. 53.

²⁵⁹FISCHER, R.: *Politické myšlenky*, s. 73.

²⁶⁰Tamtéž, s. 77.

době na Velké Moravě nebylo nutné. „*Moravané již před příchodem Cyrila a Methoda byli křesťany a že tedy jich úlohou bylo něco jiného než křtítí.*“²⁶¹ Svatého Cyrila a Metoděje Wurm považoval za diplomaty, kteří sami vytvořili koncept nezávislosti Velké Moravy na Východofrancké říši tím, že stvořili „*Moravanům samostatnou, všestrannou kulturu slovanskou.*“²⁶² Nakonec Wurm ještě přisoudil cyrilometodějské misii vyšší politický cíl, a to „*uvolniti papeže z vasalství německého.*“²⁶³ Ze soluňských bratří tak vytvořil symbol pravých křesťanů bojujících za katolickou církev, na rozdíl od Němců, kteří podle něj církev pouze zneužívali.

Můžeme pozorovat, že Ignát Wurm si historii, i v kontextu tehdejšího poznání dějin, přikresloval a doplňoval tak, aby zapadala do jeho vlastenecko-náboženského kontextu. Výkladem dějin Velké Moravy a cyrilometodějské misie nekončilo Wurmovo historické poznání. V jeho dalších studiích vystupují např. Přemyslovci jako záporný rod, který pro své „panské choutky“ zničil „demokratickou církev slovanskou“²⁶⁴ a ničil slovanský obchod a společnost,²⁶⁵ či že Slované měli obchodní svazek „Hausa“, kterou Němci zničili, aby si mohli vytvořit hanzu,²⁶⁶ atd.

Wurmův zájem o dějiny byl tak veliký nejspíše proto, že pro šíření vlastenectví považoval velmi důležitou znalost historie. Orientaci v národních dějinách prosazoval u všech vlastenců, především u politiků a kléru.

Přes svůj svérázný výklad českých a moravských národních

²⁶¹Tamtéž, s. 76.

²⁶²Tamtéž, s. 76.

²⁶³Tamtéž, s. 73.

²⁶⁴Tamtéž, s. 84.

²⁶⁵Tamtéž, s. 88.

²⁶⁶Tamtéž, s. 87.

dějin se Wurm snažil být objektivní²⁶⁷ a pokoušel se o vědecký přístup. V jeho rukopisech a korespondenci jsou zaznamenány reakce na aktuální odborné studie a literaturu,²⁶⁸ kterou aktivně vyhledával.²⁶⁹ O dějiny se velmi zajímal a byl svými přáteli a spolupracovníky považován za znalce v tomto oboru. V literatuře je jimi popisován jako neúnavný badatel s téměř bezednými znalostmi o historii Slovanů.²⁷⁰ Na druhou stranu byl Wurmův výklad dějin mnohými jeho současníky hodnocen velmi záporně - byl například označován jako „dávno vyvrácené báchorky“, které šířil především kvůli své nenávisti k Němcům.²⁷¹

Wurmovy názory na dějiny byly naprosto poplatné jeho vlasteneckému postoji a víře. Přizpůsoboval si v jeho době již potvrzená historická fakta tak, aby byla poplatná jeho vlastenecko-náboženské představě, a to navzdory tomu, že tato fakta prokazatelně znal a orientoval se v nich, což lze dohledat v jeho pozůstalosti.

Ignát Wurm byl ve svých názorech a postojích vnímán svými současníky jako příliš radikální. Jeho názory byly proti srsti nejen odborné a politické veřejnosti,²⁷² ale dokonce i mezi vlasteneckým katolickým klérem mnohokrát sklídl kritiku. Nebál se útočit na církev samotnou, a to jak na její dějiny, tak na její

²⁶⁷Např.: Zemský archiv Opava – pobočka Olomouc, fond František Snopek 1863 – 1921, kart. 3, inv. č. 491, sig. 89, dopis ve kterém Wurm vyjadřuje toleranci k jiným pohledům na dějiny, 1881.

²⁶⁸Např.: Zemský archiv Opava – pobočka Olomouc, fond František Snopek 1863 – 1921, kart. 3, inv. č. 491, sig. 89, reakce Wurma na Pekařovu Kristiánovu legendu v dopisu, 1902.

²⁶⁹Např.: Zemský archiv Opava – pobočka Olomouc, fond František Snopek 1863 – 1921, kart. 3, inv. č. 491, sig. 89, např. korespondence z 12. 11. 1881, 28. 11. 1886.

²⁷⁰Viz.: ČVSMO, roč. 28, 1911, č. 112.

²⁷¹HÝSEK, M.: *Literární Morava*, s. 53.

²⁷²Byl dokonce dvakrát udán na policii. Jednou za propagaci panslavismu viz.: Státní okresní archiv Olomouc, fond Archiv města Olomouce – Prezidiální spisy 1829-1920, kart. 5, inv. č. 61, březen 1868. A podruhé za policejné nepřístojné chování na veřejnosti viz.: Státní okresní archiv Olomouc, fond Archiv města Olomouce – Prezidiální spisy 1829-1920, kart. 6, inv. č. 80, 3. 9. 1871.

současnost. Jeho názory byly některými vlasteneckými kněžími považovány za příliš radikální, až heretické.²⁷³

Na základě tohoto krátkého exkurzu do názorů a postojů Ignáta Wurma můžeme pozorovat, že se jeho veškeré výklady, ať už dějin, náboženství či současných sociálních problémů, snažily o jediné – dokázat velkou minulost Čechů tak, že se Němcům vyrovnají a v mnohém ji i předčí. K tomu mu sloužila mystifikace dějin Slovanů. Slovany vnímal jako národ na vysoké kulturní, náboženské a politické úrovni, proti kterým stáli Němci jako zdroj veškerých útrap, které se děly nejen Slovanům, nýbrž také katolické církvi. Pro Ignáta Wurma byla tedy typická kombinace náboženských a vlasteneckých postojů, stejně jako u ostatního vlasteneckého kléru. Rozdíl byl ve Wurmově radikálnosti, pro kterou se nebál dovést své postoje až do absurdní roviny, kdy kulturní vyzrálost Slovanů prezentoval například na malovaných kraslicích, nad jejichž uměleckou hodnotou se klaněl každý Němec,²⁷⁴ či zámku na dveře, který vymysleli pravěcí Slované a Němci jim jej ukradli a chtěli za něj po současných Slovanech peníze.²⁷⁵ Mnohdy radikální či naivní názory však byly pro mnohé vlastence té doby příznačné a Ignát Wurm byl vlastencem své doby. Z jejich řad ale vystupoval svou vysokou aktivitou na poli jak politickém, církevním tak osvětovém.

²⁷³DOKOUPIL, A.: *P. Wurm a bohoslovci olomoučtí*, s. 229.

²⁷⁴Historický archiv VMO, fond Ignát Wurm, kart. 4, př. č. 2/99, Wurmův rukopis *Zvyk kraslic*, nedatováno.

²⁷⁵DOKOUPIL, A.: *P. Wurm a bohoslovci olomoučtí*, s. 221-222.

Závěr

Ignát Wurm byl výrazným církevním činitelem, politikem a především vlastencem, jehož význam spočíval především v jeho nemalém podílu na moravském národním obrození. Ačkoliv je jeho jméno v současnosti spojováno zejména s Olomoucí, tato bakalářská práce dokazuje, že Wurmova činnost byla znatelná nejen v tomto městě, nýbrž se projevila také například v Brně, Přerově, Tovačově, Velehradě a na mnoha dalších místech, nacházejících se zejména na Moravě. Navíc jeho politická aktivita spojená především s prosazováním národního zrovnoprávnění měla vliv na veškeré české obyvatelstvo v habsburské monarchii. Významnou byla také Wurmova spolupráce s Josipem Jurajem Strossmayerem na realizaci požadavků papeže Lva XIII. v souvislosti s encyklikou „Grande munus“. Můžeme si tedy dovojit tvrzení, že Ignát Wurm byl výraznou osobností nejen olomouckou či moravskou, nýbrž že jeho práce měla vliv na celý český národ v habsburské monarchii.

Wurmova činnost je nejvýraznější především ve druhé polovině devatenáctého století. Během svých studií v Brně se seznámil s vlasteneckým knězem Františkem Sušilem, který měl velký vliv na formování Wurmova vlastenectví. Již v roce 1848 se právě Sušilovým prostřednictvím účastnil vlasteneckých porad. Po svém vysvěcení na kněze v roce 1850 byl poslán na své první působiště na zanedbanou farnost v Mutěnicích. Zde se poprvé projevil jeho smysl pro práci s mládeží. V padesátých letech se účastnil sjezdů katolických jednot v Brně, na kterých řečnil zejména o potřebě vlastenecké výchovy mladých kněží. Na konci padesátých let se pak stal, duchovním správcem ústavu

pro zanedbanou mládež v Brně. Zde působil až do svého odchodu do Olomouce v roce 1866.

Začátek šedesátých let je pro Ignáta Wurma přelomovým. V důsledku procesu obnovení ústavnosti v habsburské monarchii se seznámil s ďakovským biskupem Josipem Jurajem Strossmayerem, který jej později zvolil za svého rádce a přísedícího Srěmsko-Bosenské konsistoře. Jejich spolupráce se nejvíce projevila při organizaci slovanské poutě do Říma v roce 1881. Obnovení ústavnosti také umožnilo, aby se Ignát Wurm politicky realizoval. Podílel se na formování moravské Národní strany a od roku 1861 působil jako poslanec moravského zemského sněmu a říšské rady. Z místa poslance prosazoval Wurm především národní rovnoprávnost a to zejména ve školství. Jeho přičiněním tak vznikla první dvě česká gymnázia na Moravě - v Brně a Olomouci. V politice setrval až do roku 1891. Na začátku šedesátých let se projevil jako schopný organizátor cyrilometodějských oslav roku 1863.

Ve druhé polovině šedesátých let, v roce 1866, se těžiště jeho působení přesunulo do Olomouce. Stal se zde vikářem olomoucké kapituly. V Olomouci pak nastalo asi nejznámější období Wurmova života a to zejména kvůli Vlasteneckému spolku muzejnímu, ve kterém působil od jeho začátků až do své smrti. Jeho přínosem pro olomoucké muzeum bylo zejména obohacení původního archeologického zaměření o národopis. Nejvýznamnější etapa jeho působení v muzejním spolku nastala na začátku devadesátých let, kdy se aktivně podílel na přípravách Československé výstavy v Praze. Navzdory jeho špatnému zdraví byl Ignát Wurm aktivním vlastencem až do své smrti roku 1911.

Práce podává základní pohled na život a nábožensko-

vlastenecké postoje Ignáta Wurma. Z toho důvodu je vhodná jako podklad pro další bádání, které by se mělo ubírat směrem ke kontinuálnímu zpracování Wurmova života a jeho činnosti. Zejména jeho rozsáhlá aktivita nemalého významu v církevních, politických a vlasteneckých vodách se přímo nabízí ke zpracování.

Summary

Ignát Wurm was a significant figure in the Moravian National revival. He participated significantly in the religious, political, and national educational activities especially in the second half of the 19th century. He is known primarily as a vicar of Olomouc Chapter, Bishop Josip Juraj Strossmayer's Consistory councillor and assessor in Sremska-Bosnian consistory in Đakov. He was also a deputy in Moravian Provincial assembly and in the Imperial Council for electoral district of Přerov. For many years he chaired the Patriotic association of museum in Olomouc, moreover he became a citizen of honour of many towns, villages and a member of honour of many associations. Undoubtedly at that time Ignát Wurm was a personality not only of regional importance, but today he is mostly perceived as a person of local character. This work should be pointed out the fact that the influence of Wurm personality extend beyond the city Olomouc.

Literatura a prameny

Archivní prameny

Historický archiv Vlasteneckého Muzea v Olomouci, fond Ignát Wurm, kart. 1-4, př. č. 2/99.

Moravský zemský archiv v Brně, fond G 71 RA Wurmů, kart. 61, inv. č. 2088-2105.

Státní okresní archiv Olomouc, fond Archiv města Olomouce – Prezidiální spisy 1829-1920, kart. 5, inv. č. 61, 1868.

Státní okresní archiv Olomouc, fond Archiv města Olomouce – Prezidiální spisy 1829-1920, kart. 6, inv. č. 80, 1871.

Zemský archiv v Opavě, fond Vincenc Prasek (1784) 1856 – 1912 (1949), kart. 6, inv. č. 586, Wurmova korespondence z let 1883, 1898.

Zemský archiv v Opavě – pobočka Olomouc, fond Metropolitní kapitula Olomouc 1131 – 1950, Díl II., sv. 1 (Knihy, spisy 1263 – 1950), inv. č. 5974, sign. 42/69.

Zemský archiv v Opavě – pobočka Olomouc, fond Jan Vychodil 1864-1920, kart. 4, inv. č. 436, Wurmova korespondence z let 1886-1908.

Zemský archiv v Opavě – pobočka Olomouc, fond Josef Vykydal 1865-1892, inv. č. 23, Wurmova korespondence z let 1882-1884, b.d.

Zemský archiv v Opavě – pobočka Olomouc, fond František Snopek 1863-1921, kart. 3, inv. č. 491, Wurmova korespondence z let 1881-1902.

Zemský archiv v Opavě – pobočka Olomouc, fond Dostál - Lutinov Karel 1882-1923 (1974), kart. 26, inv. č. 1386, Wurmova korespondence z let 1900-1904.

Zemský archiv v Opavě – pobočka Olomouc, fond Stanislav Batůšek (1889) 1971-1996 (1998), kart. 11, inv. č. 289, *Cyrilometodějský horlitel P. Ignát Wurm*, 1985.

Zemský archiv v Opavě – pobočka Olomouc, fond Bohumil Zlámal 1919-1984, kart. 64, inv. č. 1005, nedokončený strojopis, koncepty.

Tištěné prameny

WURM, Ignát.: *Želání Moravana na cestu I. P. 1861*, Moravan, roč. 10, 1861, s. 2.

WURM, Ignát.: *Za Sušilem*, Nový život, roč. 9, 1904, č. 6, s. 175-178.

WURM, Ignát.: *Cyrillo-Methodějské vzpomínky*, Nový život, roč. 9, 1904, č. 10, s. 296-298.

WURM, Ignát.: *Idea cyrilomethodějská*, Nový život, roč. 10, 1904, č. 7, s. 237.

WURM, Ignát.: *Josipu Juraji Strossmayerovi "Věčná paměť"*, nedatováno.

Internetové zdroje

<http://actapublica.eu/matriky/brno/prohlizec/2746/?strana=38> (citováno ke dni 24.2.2013)

<http://actapublica.eu/matriky/brno/prohlizec/2745/?strana=55> (citováno ke dni 24.2.2013)

http://www.vendee.cz/texty/g_munus.html (citováno ke dni 13. 4. 2013)

http://www.vatican.va/holy_father/leo_xiii/encyclicals/documents/hf_l-xiii_enc_15051891_rerum-novarum_en.html#top (citováno ke dni 15. 4. 2013)

Periodika

ADÁMEK, Karel: *Pomněnky na hrob Ign. Wurma*, ČVSMO, roč. 28, 1911, č. 112, s. 190-200.

BUFKOVÁ-WANKLOVÁ, Karolína: *Několik slovíček vzpomínky.*, ČVSMO, roč. 28, 1911, č. 112, s. 246.

DOKOUPIL, Antonín: *P. Wurm a bohoslovci olomoučtí*, ČVSMO, roč. 28, 1911, č. 112, s. 221-235.

HALOUZKA, Jan: *Několik slov o ř P. Wurmovi.*, ČVSMO, roč. 28, 1911, č. 112, s. 213-216.

HAVELKOVÁ, Vlasta: *Vzpomínka na ř P. Ig. Wurma.*, ČVSMO, roč. 28, 1911, č. 112, s. 211-213.

HLAVINKA, Alois: *P. Ignát Wurm – a já.*, ČVSMO, roč. 28, 1911, č. 112, s. 218-220.

OPLUŠIL, Dr.: *Ze „Zádrugy“*, ČVSMO, roč. 28, 1911, č. 112, s. 201-203.

OPLUŠIL, Dr.: *Wurm a české státní právo*, ČVSMO, roč. 28, 1911, č. 112, s. 206-207.

STEINMAN, Jindřich: *† P. Ignát Wurm.*, ČVSMO, roč. 28, 1911, č. 112, s. 165-174.

Blahověst, roč. 6, 1852.

Moravan, roč. 12, 1863.

Moravská orlice roč. 1, 1863.

Moravská orlice, roč. 19, 1881.

Národní listy roč. 1, 1861.

Národní listy, roč. 2, 1862.

Národní listy, roč. 3, 1863.

Národní listy 1874.

Národní listy, roč. 21, 1881.

Národní listy, roč. 35, 1895.

Národní listy roč. 45, 1905.

Národní listy roč. 51, 1911.

Národní politika, roč. 18, 1900.

Našinec, roč. 15, 1883.

Našinec, roč. 17, 1885.

Literatura

BROUČEK, Stanislav a kol: *Mýtus českého národa aneb Národopisná výstava československá 1885*, Praha 1996.

CINEK, František: *Velehrad víry: duchovní dějiny Velehradu*, Olomouc 1936.

FISCHER, Richard: *Politické myšlenky vlasteneckého kněze*, Olomouc 1913.

GRAUBNER, Jan: *Kněžské osobnosti. Medailony kněží Arcidiecéze olomoucké ve 20. století*, Olomouc 2010.

HALOUZKA, Jan: *Kněz mecenáš Bedřich hrabě de Sylva – Tarouca, nesídelní infulovaný kanovník staroslavné královské kapituly vyšehradské, knížecí arcib. konsistoře olomoucké rada, člen bývalého stavovského sněmu moravského, člen dědictví sv.-Janského v Praze, zakladatel dědictví sv. Cyrilla a Methoděje, člen ředitelstva ochrannovy pro mládež mravně zanedbanou v Brně, člen archivu moravského a musea království českého a mnohých vědeckých i dobročinných jednot a spolků, Rešov na Moravě 1896, s. 14.*

HOBSBAWM, Eric J. : *Národy a nacionalismus od roku 1780: program, mýtus, realita*, Brno 2000.

HROCH, Miroslav: *V národním zájmu: požadavky a cíle evropských národních hnutí devatenáctého století ve srovnávací perspektivě*, Praha 1999.

HÝSEK, Miloslav: *Literární Morava v letech 1849-1885*, Praha, 1911.

JANČÍK, Josef: *Katolické jednoty na Moravě*, Brno 1932.

KUBIS, Adolf - CEKL, Jan - TVRDOŇ, František (red.): *Za hlasem Komenského. Památník Slovanského gymnasia v Olomouci 1867 – 1957.*, Olomouc 1957.

MALÍŘ, Jiří a kol.: *Biografický slovník poslanců moravského zemského sněmu v letech 1861 – 1918*, Brno 2012.

MALÍŘ, Jiří: *Od spolků k moderním politickým stranám: vývoj politických stran na Moravě v letech 1848-1914*, Brno 1996.

MALÍŘ, Jiří: *Staročesi a Mladočesi v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, Olomoučany 1998.

- MALÍŘ, Jiří – VLČEK, Radomír ed.: *Morava a české národní vědomí od středověku po dnešek*, Brno 2001.
- MAREK, Pavel: *Český katolicismus 1890-1914. Kapitoly z dějin českého katolického tábora na přelomu 19. a 20. století*, Olomouc 2003.
- MUSIL, Jiří: *Vlastivědná společnost muzejní v Olomouci – nositelka tradic olomouckého vlasteneckého spolku muzejního* In: TLUSTÁK, Vlastimil (red.): *150 let olomouckého muzejnictví. Sborník příspěvků ze stejnojmenné konference*, Olomouc 1999, s. 27.
- PEKAŘ, Josef: *Dějiny naší říše, se zvláštním zřetelem ke královstvím a zemím v Říšské radě zastoupeným*, Praha 2011, s. 175.
- PÍSKOVÁ, Milada: *Vlastenecký spolek muzejní předchůdce VSMO*, Olomouc 1993.
- PLUSKAL MORAVIČANSKÝ, František: *Děje říše Velkomoravské: od počátku až do rozpadu jejího leta Páně 907*, Uherské Hradiště 1883.
- PROCHÁZKOVÁ, Milada: *P. Ignát Wurm ve svém životě*, Olomouc 1900.
- ŘEPA, Milan: *Moravané nebo Češi? Vývoj českého národního obrození na Moravě v 19. století*, Brno 2001.
- SKOUPÝ, Arnošt: *Císařské návštěvy* In: SCHULZ, Jindřich (hl. red.): *Dějiny Olomouce*, 2. díl, Olomouc 2009, s. 34.
- SKOUPÝ, Arnošt: *Školství*, In: SCHULZ, Jindřich (hl. red.): *Dějiny Olomouce*, 2. díl, Olomouc 2009, s. 36.
- TRAPL, Miroslav: *České národní obrození na Moravě v době předbřeznové a v revolučních letech 1848-1849*, Brno 1977.
- VAŠÍČEK, Martin: *Česká gymnázia na Moravě v 2. polovině 19. století. Příklad Slovanského gymnázia v Olomouci*, Brno 2008, (nepublikovaná bakalářská diplomová práce).
- VYCHODIL, Pavel: *František Sušil. Životopisný nástin*, Brno 1898.